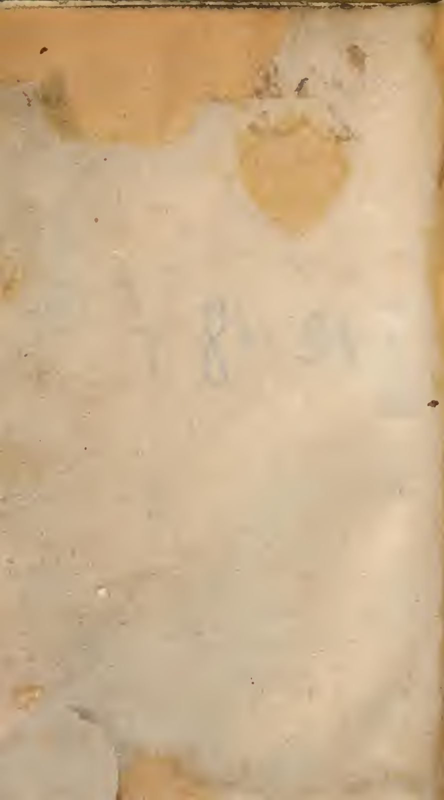
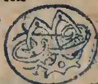

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
14 B
16

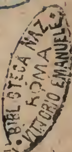

DE VERA CVRANDAE PESTIS RATIONE, LIBER VNVS.

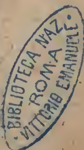
HABES, AMICE LECTOR, MEDICATIONEM propositam paulò aliter, quàm hactenus à communibus practicis factum sit.

AVTHORE Ioanne Pistorio Niddano, Philosopho & Medico Doctore.

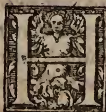
Francofurti ad Mœnum, Anno 1568.

Bibliothecae S. [illegible]

AD AMPLISSIMOS

ET PRVDENTISSIMOS VIros, nobilitate generis, eruditione & virtutum studio ornatißimos, Consules & Senatores vrbis Francofurtensis. Dominos suos obseruandißimos,

PRÆFATIO.

HOC libello, amplissimi & prudẽtissimi viri, vos affari visũ est: vt & scripto meo patronos quærerem, quos ego posse iudicare de illo arbitrabar: & coram vobis pro Medicina loquerer paulò diligentius, quoniam hanc contentionem videbam me non frustrà cum aduersarijs comparaturũ esse. Quia igitur sæpe antiqui & recentiores plerunque omnes lucubrationibus suis viros ex amplissimo ordine & dominatu anteponunt, in quorum nomine volunt illas vigilias appa-

rere:non credebam quenquam accusaturum in hac nuncupatione, quòd & vetera & nostrorum hominum exempla sequerer. Eò autem magis vobis visum est libellum dare quàm cæteris: quia & omnis liberalis & digna sapientissimis viris à vobis percepta doctrina est, & admirabile de omnibus studijs iudiciũ: tùm verò in ea autoritate estis collocati, quæ reprehensores: scio autem plurimos futuros: cohercere potest: eaq; est omnium de vobis existimatio, vt propter vos amplificaturi sint nostrã gloriam. Habet quædam admirabilia, & cõtra opinionẽ Medicorũ sed quò exactius hæc cum veritate & αὐτοψία consentiunt, hoc illa cõmunia & vetera sunt peiora. Erat aũt & splendida occasio. Animaduerti enim sæpe eruditos homines cùm in scholis de pestis curatione sententiam dicerent, varias & dissentientes inter se opiniones tra-

ctare, abhorrentes à veritate & veterum iudicio, sed verbis & exquisita sermonis elegantia consequi tamen, vt auditori imperito quisque suam probabilẽ faceret. Quod eò minus fuit illis quàm aut mihi aut cæteris, quia nos ea apud vulgus fide & autoritate non vtimur, quæ pro ratione sæpe est, & in qua dicentis grauitas multũ discrepat à veritatis accurata obseruatione. Illi autẽ & ea sentiunt, quæ in vulgus maximè probantur, & in ea sunt eruditione, quæ florem orationis dicendo exprimit, & falsam opinionem speciosis argumentis dilatat; & quod omnium pessimũ est, vim & honoris sui gradum veris sententijs ex aduerso ponunt. Sed nihil esse debebat animis hominum antiquius, quàm sensuum in dubijs rebus ἀκρίβεια: nihil tam splendidum, tam elaboratũ, quod non cedat veritati, & tanquam sordeat præ huius fulgore. Quod cũ

ita putarem, feci etiam liberius, quàm fortasse multi existimabunt ætati meæ conuenire: & quod illi oratorijs ornamentis adhibitis, quisq; pro sua opinione disserunt, id ipsum ego nuda oratiõe in publica scripta coniectum paulò aliter iudicaui & tentare volui, possent ne veterum in omnibus statuta accipi, & ita vt sine discrimine probentur, an alia esset erudita ex Analyticis, vulgaris alia ex autorum fide rerum cognitio: eoq; cœpi libentius in his periculum facere, quòd & ad veritatem propius accederent, & plus conferrent ad vsum humani generis. Quare, prudentissimi viri, non putabitis inani me caussa permoueri, ex ambitionis occupatione, quæ ingenia sæpe impedire solet. Veri reperiẽdi, aut potius quod veteres expresserunt, demonstrandi studium, depræhendent omnes & me ea sentire quæ dico. Vos & decet veritati

auxiliari & homines studiosos, qui illam sibi parandam & fruendam esse putant, in honesto loco habere. Quod cùm hactenus illustri laude liberaliter à vobis effectum sit, non debeo ad defatigationem rogare, vt vel mea, vel alterius scripta, qui pro veritate pugnamus, humaniter accipiatis. Facietis autem hoc pro magna prudentia vestra, & ita, ne veritas detrimentum capiat. Hactenus in meis & in veritatis studio generatim versatus sum. Erit autem deflectēda oratio, & ad medendi rationem accōmodanda: cùm è scientijs dignitate videatur illa excellere. Dabitis veniā, viri prudētissimi, si hoc, quod in more medicorum & consuetudine positum est, cōuellam: si aperiam, quemadmodum in Medicis authoritatis sit facienda temperatio, ne ab optima disciplina veritatis honor peregrinatus esse videatur. Dicam tamen modicè

& adhibebitur certa dicendi mo-
deratio: sed ineptorum hominum
temeritas, qui veterum existima-
tione ad suam inertiam abutun-
tur, cohibenda erit. Legem nobis
indicunt ne quis hoc sibi sumat, vt
vel Hippocratis vel Galeni corri-
gat errores, & peccata reprehen-
dat, quoniam omnia illis creden-
da sint, quos iudicant fuisse sapien
tissimos. Quibus nos tantò acrius
resistimus, quòd cùm nullam lar-
giantur ei qui contradicturus est,
libertatem, eripiant nobis omnia
artium instrumenta, vel potius et-
iam totam rationem euertant fun-
ditus, ipsumque hominem orbent
mente & intellectu, vt difficile sit
de impudentia eorum perinde vt
caussa postulat, dicere. Primùm
verò hoc constituere non possu-
mus, num ea in quibus consenti-
unt, pro veris probent. Si enim ro
ges, in quibus sequendum nobis
esse Hippocratem arbitrentur: re-
spondent.

ſpondent, regulam Medicæ verita tis eſſe Hippocratis conſtitutionem. Si de Galeno quæras, idem ſe dicent iudicium ſequi, cùm tamen intereſſe oporteat inter illorũ ſententias, qui à ſe inuicem diſſentiunt. Quoniam igitur neuter deſerendus eſt, quo pacto contrarijs inſtitutis ſeruandis, & diuerſis decretis perſequendis ſtabit Medicina? Cùm verò in Hippocratem animum defigant, illiusq; approbent omnia, dabunt etiã hoc quod ad Democritum ſcribit, neq; perfectam ſe artis ſcriptionem inſtitu iſſe, neq; ab errore fuiſſe ſecurum. Itaq; non poſſumus, quod ſit eorum conſilium, aut quid velint, cognoſcere. Progrediemur tamen ſimplici & directa via: & an illi qui ſe nunquam ab antiquorum ratione deſciſcere aiunt, omnia antiqua probent, videbimus: Nos autem iuſtam ab illis eſſe defectionem & qua de cauſa diſsidium interdum

faciendum sit, exponemus, inconstantiaque totius illorum sententiæ aperienda est. Ab Hippocrate censent omnia recte fuisse decreta, neque mediocritatem aut modum in laudando adhibent: & quod nos nũc facere ingredimur, vt aliquid asciscamus & comprobemus alienum ab illius opinione, non faciendum esse putant. Si quæras, ecquid sit caussæ, responderint sapienter Hippocratem omnia constituisse, & aptissime ad rerum scientiam Medicæque artis constantiam locutum esse. Age, probabilia sint hæc. Quid vero Hippocrati futurum est qui nõ dubitari vult quin decreta sua quædam falsa possint esse: & ad confessionem ignorationis & erroris ex rerum obscuritate adducitur: qui minutas se in herbarum perceptione progressiones habere fatetur: qui dubias facit omnes humanas constitutiones: Non certe errare illum dicet,
quem

quem ſemper aſſerunt ſuas cogitationes ad clariſsimas rationes direxiſſe. Quamobrem ſi verè omnia dixit Hippocrates, conſentaneum eſt, illud quoq; ex circunſpectione & accurata conſideratione natũ eſſe, quod ſæpe repetit, erraſſe ſe, probaſſe ſæpe falſa pro veris, multa etiam, quorum certa & propria nota carebat, non potuiſſe aſſeuerare; quæ nos ex Hippocratis libro tanquam verba ex verbis expreſsimus. Illi contrà ſentiunt & nobis perſuadere, non opinione ſolum, ſed ad veritatem planè volunt, omnia certis notionibus & comprehenſionibus apud Hippocratem teneri; nihil eſſe quod falſum aut non colligatione cauſſarũ animo ab illo perſpectum ſit. Hoc autem querendum eſt, ſi authori diſcipuli repugnent, vtri fides adhiberi debeat? Nos Hippocratem ſequimur tantumq; illi facultatis ad docendum concedimus, quan-

tum postulat, & ars ingeniumque homini vigilanti potuit afferre. Illi in re maxima præceptori suo non assentiuntur. Iudicent qui integrã habent iudicandi potestatẽ neque ex opinione preiudicata loquuntur, nosne liberalius cum Hippo. agamus cui quantum postulat, tantum tribuimus, an iustiorem venerationem apud hos habeat, qui ea tribuunt, quę de se ipse viuens subtraxerat? Itaque cum Hippocrate nobis conuenit. Agendũ est cum his, qui falsò sub nomine Hippoc. suas opiniones ponunt, cùm animorũ sit permagna dissensio. Prouocant autem ad antiquitatem plerunque: & temporis traductionem, quæ tum syderum cõmoderatione acutos homines dederit, accusant. Vetustas igitur ijs obest, & valet sine ratiõe. At quę vetustas? Hanc enim quam longa mundi replicatio nobis variam efficit, definient. Vtrum igitur Hermetem

& Aescula-

Aesculapium volunt viros anti-
quitate & doctrina celebratos: de
quorum libris nihil ad nos fluxit:
hic autem recantationũ libros scri
psit, & multa quæ iudicauerat, cõ-
futauit senex, vt ab errore solui &
in constantem artificis perfectio-
nem vindicari non possit. An Hip
pocratis ætatem postulãt: Verùm
hæc primùm noua fuit, cùm inci-
peret disputare, & eosdem tum il-
le, qui nunc nos insectãtur, obiur-
gatores nouitatis reprehendebat.
Itaq; tot absurda antiquitatem cõ-
sequuntur: Vetustissimos homi-
nes cæteris qui recẽtiores sunt, in
geniorum acumine concessisse: &
statim contrarium, Hippocratem
non esse probandũ, quo sint mul-
ti antiquiores: Galenum plane è
scholis exterminandum esse, qui
certè, si decursus annorum Hip-
pocratis complexus est ἀκμὴν Me-
dicinæ, tot annorum interuallis
consequens, in frigidam artium
hyemem

hyemem incidit. Quid de cæteris quæ plurima sunt? Aristotelem antiquioribus Philosophis obtusius de rebus iudicare, cùm hebescant animorum oculi antiquitate: & vetustos esse in Philosophia singulares. Denique si tantùm interest, opiniones à veteribus acceptas posteris prodere, quis Hipp. viuentem, quis Aristotelem, quis Platonem legeret? quam celebritatẽ nominis docẽdo consequerentur? si omnia antiqua legenda sunt, & illi non prius gloriam à nobis spectare possunt, quàm longa interualla, in quibus multa secula hominũ teneantur, cõuersa sint. Cur verò iidẽ cùm viuerẽt, & noui essent, spernũtur, multò autem pòst corporibus elapsi, nouum veluti lumen ingenij sui posteris ostendũt, & leguntur magna cum gloria? Itaque antiquitas non affert necessariam veritatis consecutionem, neque illi hoc tueri possunt. Qui

celeres ingenij motus habent, & magno labore in intellectu perfun guntur, hi acutius quàm reliqui perspiciunt res obscuras. Verùm in obscuratione caussarum explicanda, & inueniẽdis nouis artib. non ferendum est, tantam hebetudinem nostræ ætati ab aduersarijs assignatam esse. Obseruatio enim & acumen nostrorum hominum contemplandis rebus fecit multas artes nouas, neq; quæ hodie innumerabilia sunt, & habent illustrem gloriam, ab antiquis omnia notata sunt. Quapropter vt multas res ve tustas propagauit, quę sunt iunctę cum cognitione caussarum natura liũ, sic nulla animorũ imbecillitas nostros hõines ita oppressit, quin & veterum vestigia possent persequi, & noua inuenire, si ea summa cura studioq; conquirant. Forsan autem nobis facilius erit, antiquorum in medio positas rationes euertere, quàm illis, exquirere: &

nos minori contentione verum rē periemus: quoniam adiumentorū ad perfectionem maior hodie est accessio. Artes, quas illi animo cō plectebantur, tenemus omnes, & & quæ nobis scriptis, prodiderūt, experimenta: Nostra autem plura sunt, diligenti notatione postero- rum: & in his qui nostro tempore disputant, acutior est rerū, de qui- bus disputatur, tractatio & sciētia. Ingenijs & mentis acie adeò per- uulgatę sunt nostrorum laudes, vt multi veterum gloriam vincant, quos qui essent, diceremus, si igno rarentur. At verò ne de nobis con querantur, centuplo solertior sit Hippocrates, tantò autem abiecti- or qui recens est medicus. Cen tum igitur nostri Hippocratē ex- æquant, centumq; nostrorum ho- minum copulatæ iunctæq; scien- tia vnam efficiunt Hipocraticam. Ratio autem constanter est eadem totius Hippocratis ad integram ar

tem: quæ est centesimæ partis ad artis centesimum. Si igitur plurimum tribuant Hippocratis ingenio, copulatio tamen nostrorum hominum, & quasi consentiens ad contemplationes naturæ, subtiliori ratione res obscuras explicat, & vetera multa refellit. Iam verò si Hippocraticam disciplinā sequuntur, hosq; Hippocrates ad suum cultum erudiuit, quid inquient, si quis percontetur, an eum authorem, quo tantoperè mouentur, intelligant? Quod si affirmant & intellectio causarum sit verseturq; in argumentando, fatentur se rationes connexorū perspicere, & tenere quæ cum quibus cohęreant: eamq; ob caussam inaniū quorundam visorum: sunt autem plurima: se intelligere depulsionem, & corrigere errores autoris posse, quodque artem totam comprehenderint, insistere se similibus inueniendis augendisq; veteribus. Sin

opinentur, non posse obscurè tradita percipi, cur nō pudet ineptos homines, id est, Hippocratis Psittacos & sonorum imitatores ab eo petere testimonium eruditionis, illiusq; sibi nomen fingere & iungere autoritatem, quem quamuis ament, non tñ intelligunt? Quamobrem mihi visa semper fuit periculosa assentiendi consuetudo: tantoq; in Galeno deterior, quòd ab hoc multa inconsultè & temerè dicantur: in Hippocrate autem lubrica, qui rationis momenta non semper quærit. Sed & hoc dubium nobis est, cùm multa Hipp. & Galeni interciderint, sintne in his amissis, ex quibus veterum errorum emẽdationes carperentur. vt Hipp. docet Aesculapiũ senẽ suorũ dogmatum confutationẽ scripsisse. Ratio igitur semper studiosis veri hominib. postulanda est: omittẽda, quæ obest ijs qui discere volũt, authoritas. Homines autem qui de studijs

nostris

nostris diligenter quesiuerunt, venerari oportet, sed veritas quę antiquissima est, & ad agnitionem rerum necessaria, ad controuersiarū dijudicationē adhiberi debet: nostraq; ingenia si Auerrhoem sequimur, ijsdem, quibus veterum, limitibus: si Aristoteles placet, latioribus terminanda sunt. οὐ μόνον δὲ χάριν ἔχειν δίκαιον τούτοις ὧν ἄν τις κοινώσαιτο ταῖς δόξαις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔτι ἐπιπολαιότερον ἀποφηναμένοις. εἰ γὰρ τιμόθεος μὴ ἐγένετο, πολλὴν ἂν μελοποιίαν οὐκ εἴχομεν. εἰ δὲ μὴ φρῦνις, τιμόθεος οὐκ ἂν ἐγένετο. Contra illos igitur qui authoritates magis quàm rationis momēta quęrunt, hactenus disputatum sit. sed nimis restrictè, quoniā ex sensu & Philosophia omnes obiurgatores nouitatis confutantur. Si sequendos nobis Philosophos esse putant, Auerrhoës censuit, vnum semper esse perfectum per naturā rerum commeantem intellectum, ex quo animi nostri carperentur: μεταφ. α. ἐλατ

Aristoteles veterũ inuenta augendi emendandiq́ꝫ potestatem fecit. Itaqꝫ posteris facilimum erit & sine negocio, quod veteres defatigati reliquerunt, aut circunscripti falsis rationibus non rectè statuerunt inuenire & corrigere: eritq́ꝫ minor in nostris iudicijs infirmitas, qui non cæpimus philosophari, illorumq́ꝫ laborib. adiuuamur. Iustam autem venerationem vetustati tribuimus cùm in illius decretis cognoscendis perpetuò solemus ἀναλύειν: Quo labore si in intellectu perfungimur, quoties in horrida & ex malè connexis conclusa deterius incidemus? Præterire hæc sinereq́ꝫ vt à discentibus accipiantur, hominis est insipientis & indocti, & nihil eorum intermittentis, quæ ad veritatem eripiendam & quandam quasi noctem offundendam rerum cognitioni facere possunt. Quod si nouitatis appellatio tàm odiosa est: si quod noua com-

ua commoueamus, irascuntur, pri
mùm quod verum est, nouum esse
non potest, quid enim veritate an-
tiquius? Falsa autem omnia, noua
sunt. Quæ ergo illi sustinere non
possunt, quamuis pertinacissimè
defendant, ab antiquis secernenda
sunt: neq; nos flectere debet ora-
tio, quam de tot temporũ tàm mul
tis conuersionibus habent, diligẽ-
ter, ornatè, copiosè: cùm veritatis,
manifestum sit, quanta esset futura
antiquitas, si tempora metiremur.
Pugnaciter autẽ cùm certant, fru-
strantur tùm alios, tùm seipsos, &
ad contentiones ineptè sine Philo
sophia se applicant. Pugnent igi-
tur argumentis nobiscum: nolint
authoritatibus & calumnijs: &
ἐπιστημονικῶς ad Aristotelis constitu-
tionem verum dijudicent, cùm nõ
liceat à regula philosophica homi
ni studioso transuersum, vt aiunt,
digitum discedere. Non enim sa-
tisfactum doctis est, si ea proben-

tur quæ ab antiquis iudicata sunt, aut si stemus veterum tantum vestigijs persequendis, quantumcunque celebritatem nominis & gloriam docendo dilatarint: sed regula sequenda est, Constitutio veri & falsi. Hæc ad vos, æquissimi iudices, vt caussam nostram cognosceretis, breuiter scripsi, tantoq; parcius, quòd ad chartę dimēsum negocium conficiendū esset. Plura enim sunt quæ aduersarijs repugnant. Itaq; valete, prudentissimi viri, meumq; libellū aduersus calumnias obtrectatorum defendite, & hunc ad vos pro Medicina sermonem institutū legite æquo animo.

V. P. E. A.

deditiss.

Ioannes Pistorius Nidd.

DE VERA CVRANDAE PESTIS RATIONE, LIBER VNVS.

E CVRANDIS morbis, cùm multorum monumenta extent, paucos tamen videmus id quod vellent consecutos esse: ne vel circunductiones quærerent, vel qua parte florere Medicina maximè poterat, ab hac asserent curationem omnem remotam esse. Neq; hoc dubitationem habet, communes practicos in febribus & leuioribus malis verbosius agere, quàm rebus exiguis conueniat: in cæteris aut statim abiecto esse animo, aut certè qualemcunq; prorogationem polliceri. Esse enim multos, qui cum sanitate commutari nunquàm poßint, hoc sacramento contendere videntur, Etsi verò ad nostrum negocium ea disceptatio nihil confert: visum tamen mihi semper fuit morbum & sanitatem in omnibus tanquã contraria exæquari: cumque nulla valetudo ita confirmata sit, quin aliquando labefactetur, eodem modo de morbis iudicandum esse. Itaque nullus erit morbus, cui peritus Medicus remedium non inueniat. Et quidem in illis ipsis,

quos

qu os incurabiles dicunt, quoties natura sine auxilio Medico felicem operam contulit? quoties in semestre spacium eduxit, & moram satis longam interposuit? vt turpiter se dent Medici, qui ministros se esse naturæ aiunt: interim dominæ suæ patientia abutuntur: & quod sola sine peregrina manu conficit, deterius putant fieri, si ministri labores suos communicent: Sed illi quoque morbi, qui naturam post multas conflictationes fortiter repugnantem, desertam à Medicis vincunt, parem accommodationem habent: Succurri enim ab initio naturæ poterat, quæ morbum in mensem, annum, & amplius eludebat, & si in dies singulos millesimam totius mali partem sustulisset Medicus, intra decursum anni vnius rem fecisset omnem splendidißimè. Iam illud quidem perspicuum est, detracta ægritudine, sanitatem statim consequi: neque placet ad naturã primò & semper pertinere hoc vitium: At contra, facultatem, δύναμιν græci vocant, non vitiari à morbis & detrimentis actionum: eoque intelligi potest, quid in malis curet Medicus, non facultatem, non læsam actionem, sed morbum qui ab vtroque dißidet. Sed vt caussas morbi quæ antecesserunt, acri animo inuestigamus, sic si perfectè illas sumus consecuti,

enti, artem tenemus curandi: Est autem postea situm in nobis, vt & subsidium ex remedijs habeamus exquisitum, & quemadmodum sit vtendum eo, non ignoremus. Quæ si rectè omnia comparata sint, necessariò restituuntur afflicti. Facultas enim nunquam amittitur in viuis hominibus: impeditur tamen morbis ne vim suam in actiones per valetudinem transferat. Itaq; obducitur quodammodò nebula obscura, & radijs illius ἐνεργεια *accendi non potest, quod nobis est morbus: Sanitas verò fruitio perfecta illustris luminis: Medicina discussio caliginis, & ablatio impedimentorum, vt id totum, quod curare dicimus, in remouendo sit. Quod illis non sit magnum, qui habent ad summam Medicinam progreßionis aliquantulum. Equidem si pugnantibus, & contrarijs qualitatibus morbus accidit, quid simplicius est et apertius, quàm efficere vt in contrarij locum contrarium succedat? Si compactione & dissolutione meatuum constat affectio, Medicus non esse potest, qui bonum à malo non seiungat, & minutum hoc, industria sua non rectè tractet. Ita in cæteris se habet. Sed substantiarum absolutæ exesiones mors sunt: Has si consistant in simplici & vniformi parte, renouamus: Reliquas non profitemur*

mur in nostris curationibus, neque cum morte volumus pugnare aut nouum opus educere. Nec verò ignoro, varias quorundam fuisse sententias: eorum dico, qui humidum natiuum, & seminales partes, non sanguineas solùm aiebant per medici manum denuò redire posse: quas quanquam multi acriter repræhenderunt, nos tamen aliquando dignitati suæ reddemus. Ita sine magno negocio morbi tolluntur, neque plus sibi quis proponet ad morborum de quibus est altercatio, quàm febrium curationem: neque si ad ἕξιν *progressi sint. Nulla enim* ἕξις *immobilitate nominata aut descripta est, sed ablationis difficultatem omnes definiunt: At moram longiorem desiderant, qui profundè & in multis locis hærent: minorem cæteri qui explicatiores sunt. Lustremus animo non hos minimos morbos, quibus medicina à DIIS in corpore ingenerata est, sed quæro num existiment, inuictos: sic enim volunt: morbos à nobis cognosci? Est autem illorum, vt omnium, facta ex subiecto & caussis explanatio: Et in curatione cuius* εἶδος *in Medico est, num in ratiocinationum suarum* ἐπαγωγαῖς *consequantur* ἔσχατον *illud quod Aristoteles & fieri posse & primùm fieri arbitratur? Hæc omnia*

exactè

exactè tenere, forma est curationis absoluta: Quam si habent, neque tamen suppetias ægroto ferunt, putandum est, morbum posse leniri: Quòd verò qui afficiuntur, nihil melius habeant, id omne positum in ignoratione mediorum τῆς ποιήσεως: *non esse quo hoc, quod imaginatione rectè constitutum fuit, cum subiecto morbi copuletur. Quamobrem per se & natura sua morbus omnis Medicinam accipit: Sed ex dißimilibus circumstantijs, dißimiliter efficientibus morbum, varietatem habet, vt quidam à Medico curetur, quidam non poßit: suntq́ue illæ differentiæ curabiliū & incurabiliū, nō morborū sed Medici qui recto artificio mentis dissoluta, modū ignorat cōtexendi iterum: At* κατὰ συμβεβηκὸς *morborum, non secùs ac si dicas, α morbum ab hoc medico non fuisse superatum: Itaq; in incurabilibus ponendum esse. Hoc nos in nostris Paradoxis, quæ nondū in lucē dedimus, egimus copiosè. Demōstrabimus aūt multò clarius in vniuersali omniū morborū explicatione: Practicas barbari homines hactenus dixerunt. Iāquid sentirē, aperire volui, & quomodo tùm multos alios incurabiles nostri homines falsò existiment: tùm potißimùm in pestilenti veneno, de quo nobis solùm sermo futurus est,*

quàm dissentientia, quanta discordia & contentione afferant, Theologi, Medici, Iurisperiti, Philosophi, manifestum facere. Sancti homines & ex plebeis & iurisperitis multi quoniam pœnam DEO dependamus, putant nihil resistendum esse: & si repugnemus, frustrà id nos facturos. Medici in ea opinione plurimi versantur, non esse in natura aduersus hãc infectionem idoneas medicationes: multi cùm maximè sapiunt & vastos ea de re libros excudunt, si res periculum habeat, licere sibi putant discedere. Eoq; dant luculentam significationem, quid à se Medicis, quid à suis egregijs libellis sperandum sit. At in caussis, Deus bone, quàm friuolè argumentantur? in curatione quantum expatiantur ab antiqua & vera Medicina? Iurares sæpe ab Empiricis aut vetulis conscriptos esse libros: si vel semilatini illi non essent, vel constaret apud nos Latinas nasci fœminas, aut in hanc linguam erudiri. De his omnibus in hac oratione, eo ordine qui nobis commodissimus videbitur, dissseremus, quid sit pestis, quib. initijs & caussis generetur, quomodo serpat, an cauere possimus: tum quæ ratio cauendi & declinandi morbum exitiosum: & deniq; eorum quæ cõnectuntur, cuiusmodi sint remedia.

Quid

QVID SIT PESTIS.

ITAq. veniamus ad pestis notionem explanandam. Sed paulum ante dicendũ est, Non mihi videntur considerasse, qui hanc quæstionem tractârunt, omnium rerum authoritatem, qui errant definiendo amittere. Non enim putandum est, habere illum aliquid explorati, qui τὸ τί ἦν εἶναι *nondum comprahendit: neq. magis in illius curationem consentiendum est quàm si nihil scripsisset. Progreßi autẽ pauci quoque sunt ad definitionis inuestigationem, isq. error ita latè manauit, vt scholæ omnes eo completæ & confertæ sint: eoq. difficilius nobis erit, modum tenere definiendi vt sapientibus viris omnibus probetur. Verùm quoniam à multorum opinione disceßimus, non possumus quin vicißim alij à nobis dissentiant, repugnare: At fungi munere nostro debemus, an fortaßis dicendo exprimi illud poßit, quod cupimus: aut certè fieri, vt nostro itinere reliqui ad verum perueniant. Non enim conuenit,* μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν ἀληθείας, μήτε μεταφ' πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι ἀλαπ περὶ τῆς φύσεως καὶ καθ' ἕνα μὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ· ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. *Quamobrem audienda*

sunt sententiæ scriptorum: & quid singuli malè concludant, aperiendum & refutandum est: Quæ verò rectè dixerunt, ea quanquàm pauca sunt, & multis erroribus obstructa, retinebimus tamen. Pestem à pestilentia secernunt: Alteram caussam, alteram morbum esse volunt, nulla ratióne, sed ficta quadam imaginatione quæ & falsa est, & ab authorum positis dißidet. Definiunt igitur morbum ex venenato vapore in aëre constituto, spiritibus vitalibus aduerso. Hunc solùm aiunt pestem dici: totum morbum, pestilentiam. Reliqui vtrunque de aëre enunciant, & pestem siue pestilentiam: Habent enim pro iisdem: inquiunt esse aëris putrefactionem. Hæc nos omittimus abhorrentia à lingua Latina & vsu loquendi: sed pestem dicimus morbum esse: Neque enim quisquam aërem dixit pestem continere: aut hanc esse cùm nemo affligitur. Qualis verò sit, & quo discrimine à reliquis disiungatur, deinceps videndum est, & primùm in quo loco hæreat. Effectum enim aliâs à nobis est, in humoribus & spiritibus locum nullum à morbo occupari, & grauiter errare, qui tribus subiectis febres distinguant: tū quòd inanimatis rebus sanum & ægrum tribuere videantur, quæ sunt animatis peculiaria

culiaria: tùm quòd à Galeno dissentiant, qui inter diuidendũ multitudinem morborum circuncidit partium corporis paucitate: Atq; has esse ait vel similares, vel organicas. Quod si in alijs quam in his morbum versari, quidam arbitrentur, non assentiuntur illi Galeno, neq; approbant veterum scriptiones. Nobis autem non modò certum est, quod Galenus id valdè affirmet: sed argumentis & notis rerum vtimur ad probandum & concludendum illud, quod recens natum esse, quidam putant. Itaq; quò collocabimus? Aut in quam partem referemus? Non enim totius erit affectio, neq; sanguinis vel humorum. Consentientes hîc sunt Medicorum opiniones, ad cor tàm euidentem noxã pertinere, neque aliter subitam adeò mortem parari. Sed quoniam multa ad cor progrediuntur: & natura illud ex particulis varijs fabricata est, venis, arterijs, neruis, alijsq; diuersis: multa subiecta à Medicis inuenta sunt: Nos in ipsa cordis substantia putamus consistere malum, eritq; pestis rectè cordis morbus, si sedes in solidis tantùm partibus morbis constituta est. Verùm neq; sic est satis, neq; si addas, contagiosus, quoniam infectionum non vnum habemus genus, neque ijsdem caussis, modis, accidentibus cir-

cunſcriptum : neque ſi ab aëre inſpiratione colligi aſſeras, cum & hoc ὁμώνυμον ſit & afferat diſcentibus hæſitationem, omnis ne ab aëre corruptio mortalibus communicata peſtis cenſeri debeat, an ea ſolum quæ venenum habet ? & an nihil interſit, quale contagium ex aëre hauriamus. Quandoquidem autem in morbis ſit peſtis, de primo genere multũ fuit & acriter diſputatum: quod quidã febrim, quidã aliud turpi fictione commiſcuntur. Complet autem hoc totum generis primi vicem: Morbus cordis occultus: neq; verborum explicatio adhiberi breuior poteſt, ſed ſi conſtituere verba & res liceret nouis nominibus notare, fortaßis melius tueremur noſtras partes. Nunc parere noua non poſſumus quos ætatum decurſus longißimè à flore Latini ſermonis remouit. At febris non eſt: ſed hanc comitem habet, ex cauſa planè diuerſa: ſuntq́; febris & peſtis ſeparata eſſentiæ ratione & curatione Medica, neque ita copulantur, vt vnà ſit vtriuſq; tractatio. Etſi autem febris non ſemper habet definitionem συμπτώματος: proficiſci tamen ex proprijs initijs nobis non eſt dubium, neque commiſceri vna nominatione debent, febris & peſtis: quemadmodum compoſitis morbis genere diſcrepantibus,

nunquam

nunquam vnum nomen imponitur. Si febris cum hydrope incipit, nemo hydropicam febrim dixit: nemo vulnerariam, si confossus febricitet. Est igitur febri ac pesti sua cuiq; essentiæ ratio, & peculiaris origo: huic ex veneno: illi ex calore: atque adeò definitionibus dissident, subiecto tamen coniuncta. Finitimum huic est aliud peccatum: Sunt enim qui totum morbum putrefactione metiuntur, & corruptione aëris: Hancq; iudicant illud totum esse quod nos venenum pestilens appellamus: An putrescat aër, quæri potest non inutiliter, siquidem putrefactio innati caloris est à peregrino extinctio. Aër autem Elementum calorem insitum nõ participauit, neq; ideo putrefiet. Sed est alia putrefactio, à natura latissima remotio: quæ cadit in aërem. διὸ καὶ σήπεται πάντα τὰ ἄλλα πλὴν πυρός. καὶ γὰρ γῆ, καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ σήπεται. πάντα γὰρ ὕλη τῷ πυρί ἐστι ταῦτα. *Verùm hæc à naturali aëris constitutione digressio quemcunq; putrefactionis modum habeat, pestem tamen non efficiet: quod in causis tractabimus, & nostra opinione perficiemus. Remouenda enim ea sunt quorum copulatione species* ἄτομος *multitudine amplificata est, vt vnam mente intueamur* οὐσίαν, *ab omnibus coniunctis, acci-*

Meteor. 4.

dētib. connexis separatam. Accidūt igitur febris, putredo & alia: quæ cū multa sint, ad substantiam pestis nihil faciunt: sed cogitatione secernunt ea omnia Philosophi, vt ὅπερ ὂν siue αὐτὸ ὂν perspiciant. Cuius explicatio, quoniam genere & differentia constat: μεταφ. ζ. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐστὶν ἐν τῷ ὁρισμῷ πλὴν τό, τε πρῶτον λεγόμενον γένος, καὶ αἱ διαφοραί: *si hæc duo rectè inuenta sint, pestem perfectè cognoscimus. Scimus morbum esse, constitutū in cordis fabrica: sed quia vt omnes corporis partes, infinitas morborum varietates cor sustinet, vnus accipiendūs ex illis erit: Quem nos occultum solemus appellare, & longè ante nos Fernelius: qui quanquam rectè vituperat* τὸ ἐλλειπὲς τῆς διαιρέσεως *in Galeno, quæ tamen benè constituerat, illorum gloriam illustrem inepta accommodatione parum imminuit: quod in publico scripto repræhendimus. Occulti omnes venenum in se continent, & ex causis non peruulgatis nascuntur: non ex qualitatum intemperantia aut excessione mollis & duri. Diuidit hos Fernelius in tres distinctos alios ex modo quem in appræhendendo, cùm inuadunt, variare solent: Aut enim inspiratione aut contactu aut immissione veneni homines corripiunt. Vulgares tamen sunt, non* εἶδο

ποιοί

ποιὰ differentiæ: cùm totum illud, communicari vel hoc vel illo modo, οὐσίαν non constituat aut immutet: pendentq́ue ex materiæ conformatione earum distinctiones. An verò omnium venenorum εἶδος sit vnum: ipsa autem inter se ἀριθμῷ differant & materiæ apparatione, disputari potest: Videntur enim Medici id sentire cum forma innata agere, & formæ cordis aduersari aiunt: Non verò vni formæ plures opponuntur. Habet difficilimos explicatus ea contentio quid ἰδιότης τῆς οὐσίας, quid tota forma & substantia agere in Medicamentis sit: quam spero nos aliquando honestè tractaturos. In hoc breui scripto satis sit, attigisse generales necessariarum rerum notiones: quòd nec forma id perficiat omnibus medijs absoluta: neque per qualitates nobis notas agat. Ita neque substantias substantijs opponemus, neque hærebimus in sordibus qualitatum. Itaque quod cœperamus, pestis neque febris simpliciter, neque putrida est febris, neque ex putrefactione semina habet: Sed est morbus cordis occultus, ab Aëre venenato per inspirationes effectus. Neque intermitti, OCCVLTI, Additio debet: quanquam quod sequitur, differentia illius est,

Tex.5. ἡ συνεπιφέρει τὸ γένος, eadq; ratione ἀφόλεξεῖν, videmur: ὅτι ἀφαιρεθέντος τούτου, τὰ λοιπὸν ἄλλως ποιεῖ τὸ ὅριζον εἶδος. Verum aliter se res habet vt suprà diximus, tribus vocabulis genus proximum proponi, non paucioribus posse. Facessant hinc febres: putrefactiones aëris, humorum: manifesta qualitatum copulationes, & accidentium mutationes, quæ omnia οὐσίαν pestis neque efficiunt, neque declarant, sed vel consequuntur, vel sunt τῶν κατὰ συμβεβηκός ἐν πασχόντων, aut ex alijs causis ortum habēt, & cum peste confusa, variationem habere videntur, veluti, quæ Hipp. 1. Epid. narrat, ardores, παραπληγίαι, ἰδρῶτες. Sed hæc quod ad pestem pertinet, eadem sunt: accidentibus quorum accessio fit ex diuersa origine, differunt. Quare pestem definitione rectè puto esse explicatam: & de causis, labore meo, quem suscepi, perfungar.

QVAE SINT PESTIS CAVSSAE.

De differentijs feb. cap. 5. GALENVS Medicus insignis duabus causis explicat pestilentiam: putredine aëris, & humorum corporis, si qui cùm putrescerent, externa occasione febrilem æstum contraxissent. Itaq; sola putrefactio-

factione pestilentis morbi ἐπὶ τῷ αὐτὸ καὶ τοῦτο describere videtur: & habuit hactenus penè omnium doctorum assensiones. Etsi verò ambigue febrim: Talis enim illi visa fuit: pestilentem explanat neque artificiosè satis in definiendo versatur: cum sanguinis putredinem ad pestilentis & συνόχου rationem efficiendam accipit: neque quid hîc, quid illic peculiariter detrimentum capiat, accuratè proponit: tamen hoc iam nobis non est vituperandum, qui omnem febris descriptionem aut mentionem in pestis ὁρισμῷ excludimus. Sed hoc firmè sustinendum est, putrefactioni locum non esse in his causis: & obsistendum eorum opinionibus, qui contrà putant. His copiosè responderi posset: sed quæ perspicua sunt, longa esse non debent. Quid autem apertius, quàm non esse pestilentiæ causam putrefactionem? quæ est innati caloris à peregrino suffocatio An fortaßis nouas putrefactiones ratio Philosophorum dedit? At non pollicētur, sed in omnibus eandem seruant. Cur autem hæc aßistentibus cōmunicatur & dispergitur in aërem, reliquæ neque inficiunt, neque tàm vehementer sæuiunt. Differentia itaque putredo adepta est, & contagium hæc habet: illa non item quod falsò dicitur, cùm contagium putre-

dini

dini accidat: μηδεμία δὲ διαφορὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων ἐστίν. *Si autem* καθ᾽ αὑτὸ *putrefactio infectionem complecteretur, non repugnarent vtriusque definitiones: Atqui repugnant: & putrefactionis modus caussæque explicantur: contagij occulta agendi ratio est, & minus nota. Aduersatur illis hoc etiam quòd caussam contagij in putrefactis cùm explicant, venenum aiunt putredini coniungi. Si itaque selectio erudita accedat, probabitur non esse* τὸ εἶναι *idem putredini & veneno. Quare neque ad definitionẽ vnius adhiberi ambo possunt, aut id quod definitione explicandum est, cōpositum erit, quod an definiri possit, Aristoteles* ζ. μεταφ. *inquirit. Pestem verò simplicem esse morbum placet & venenatum: interdum cum putredine cohæret, sed neque semper, neq; si aliter sit, pestis variatur. Quod enim abesse potest, hoc in substantiæ declaratione non continetur: sed accidens est. Iam illud deprehensum fuit, non semper copulari cū peste putrefactionem, neq; necesse esse vt antecedat aëris talis corruptio. Quoties enim æstate feruentissima & tota sicca furor huius contagij siccissimos homines, commorantes in siccissima aëris habitatione attigit? At audiant, si libet,*

Aristo-

Aristotelis sententiam: σῆψις δ' ἐστὶ φθορὰ τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος, ὑπ' ἀλλοτρίας θερμότητος. *Si igitur sine putrefactione pestis consistere potest, nunquam verum erit illam huius esse caussam: quoniam si negatio non sit negationis caussa, vicissim non efficiet affirmatio positionem affirmationis. Atque hîc metuo ne vix sibi constent, qui cum putrefactione pestem explicent, tamem in multis sine putredine reperiri audiunt. Quid illud? in quo omnes consentiunt? Pestē esse quæ pecudes inuadit: aliam quæ homines corripit: & in pecorum pestilentijs aliâs sues, posteà & boues infici: nunquam verò has omnes simul vrgere? Natura enim ita comparatum est, vt agens patienti applicatū operationem faciat, quæ secundū agentis naturā est & patientis accommodationē. Omnibus autem ex æquo vitiū aêris communicatur & accipiunt illud omnes animantes, quæ respiratione aêrem hauriunt. Quidnam igitur caussæ est, cur in vnam speciem solùm pestis sæuiat: reliquis nihil exhibeat negocij? Ad aduersarios nunc refero quid concludendum sit: caussam pestis omnes spiratione accipere: obesse tamen quod attractum est, vni tantùm ex animantibus speciei.*

Ergo

Ergo huic solùm aduersa erit pestis caussa: reliquis cū contraria non sit, fortaßis benè conueniet: quo pacto Doronicum efficit, vt lætitia homo efferatur: necat tamen canem. Sed nulla putrefactio quam quidem mente concipere possumus, huic magis quā cæteris animalibus opponitur: nihilq; à dissolutione quæ in putrefaciendo consistit, solutum aut liberum est. Quamobrem aliud scrutabimur magis absconditum & contortum, magis etiam in tenebris abditum, quod cùm omnes participàrunt, vna solùm species damnum excipit: & putredo in peste tota iacebit. Reliqua omnibus statim percipiuntur. Si putredo pestis esset, aut hanc accerseret, hoc celerius illi affligerentur, qui putrescentes humores antè collegerunt, quòd facilius simile delatum ad simile adhæresceret, & minori negocio in putrefactis malum progrederetur. Sed videmus liberiores plerunq; esse, qui multò priùs putridißimis febribus iactantur, tertiana & cæteris: enecari autem eos qui optimo valetudinis habitu excellere videbantur. Eam ob causam vrinæ sæpe parum dißident, aut nihil differunt à iusta coloris & substantiæ ratione: & aër neque nebulosus est, neque fætet. Sic vel minus vel quod multis videtur, æquè pestis cum ægris

gris conflictatur, atq; cum sanis: neq; discrimen habet in apprehensione conturbatio, aut putredo humorum vel spirituum: & eorundem recta commoderatio. Qui opificium exercent, carnifices, & lanienam cadauerum, qui exhauriunt stercora, posteaquàm eo labore sæpe perfuncti sunt, fœtores sustinent, quos cum peste conferre non posses: & putrida habitatione plus delectantur, quàm clara & salubri, in qua illa valetudine fruuntur, minus culpata. Neque est à Medicis alia caussa huic rei inuenta, quàm propter deprauationem consuetudinis, neq; aduersam esse putredinem, neq; viuere illos aliter posse: pestem tamen non vincunt, neq; consuetudo ad hanc ægritudinem pertinet, sed feruntur ad illos contagia, neq; minus subiecti sunt pestilentiæ, quàm vel Reges, vel illustres homines, qui ad putredinem non assuefiunt. Indicio omnia sunt, nullam familiaritatem pestilentiæ cum putredine intercedere, & pestem contagio serpere: putrefactionem quamuis pestem sæpe contineat, non tamen inficere. Sequenda quoq; est curandi ratio, & artificiosè dissoluenda, vtrum in veneno expellendo, an in alia occupatione Medicus insistat. Quod enim tollitur, hoc, si valetudo sequatur, primùm cõstituit mor-

 bum.

bum. At solennes medicationes quid aliud sunt, quàm occulti veneni depulsio? Quid Theriaca? quid Mithridatica, confectiones? Quid reliquæ innumeræ? quæ neque siccant, neque calefaciunt, & tamen ægros celerrimè morbo liberant. Si igitur veneno eiecto salutem ægrotis & opem ferimus: valebit illius sola vis in morbo vicißim, & pestem efficiet. Ridiculum verò est, quod suis cogitationibus pertractant, cùm febres vsitatæ plerunq; omnia loca humorum ceperint, in substantia sanguinis putrefactionem pro peste cōminisci. Nam & sensus in sectione venæ, & curandi ratio, quam solemus persequi, repugnant. Percontentur ipsi se, poßintne putrefactioni, quæ sanguinem deuastat, consuetis auxilijs adeò subitò mederi? assumpto etiam illo, quod fieri non potest, sine veneni contagio: an verò cùm exiguus bubo totam pestis molem contineat: pauci sudores sæpe morbum expellant, medicamenta quæ adhibentur, soli veneno aduersa sint, putare debeant, inanem esse ex putrefactione quacunque pestis definiendæ rationem? Quid? quòd bubones sicci, & squalidi non raro conspiciantur, & excrementa vstione siccißima secernantur? Iam quoties putredine absumpti

artus decidunt? Hic profectò & sanguinem & cætera putrefieri necesse est. At nemo hanc quæ extrema est, pestem dixit, neq; febrim quæ tùm torquet, pestilentem: neq; contagium homines peruadit. Quæram ex illis quæ caussa dari poßit? responderint, ab aëre non communicari. Non repugno. Sed & ipsis placet, sine vitiosa aëris constitutione nasci aliquando in nobis pestem: & si hac correptus in puram habitationem transferatur, Aërem ab ægroto vitiari, cùm contrà deceret ab Aëre homines. Deinde in morbis Epidemijs, Endemijs, quoties computruit Aër? quoties confertus, fœtidis humoribus fuit? Neque tamen pestem dedit cùm & fœteret, & homines illum spirando attraxissent. Ergò à putrefactione non proficiscitur morbus pestilens, neque si sanguis dissoluatur, neque si conputrescat aër. Non enim necessariò: At nullò vnquam tempore, nulla ratione: sæpe tamen coniungitur, & pestem suo complexu fouet. Hoc pugnacißimè vrgent. Sed nos constanter defendimus, non semper accidere neque ad οὐσίαν pestis pertinere, quod abesse potest: fieri quidem interdum, sed ex diuersis caußis: & vtrunque circunscribi peculiari ratione. Eandem in

febri obseruationem sequimur, neq; deterreret, si semper febris & putrefactio cum peste coniunctißimè progrederentur. Essentijs enim & curationis modo dißident, & separatim singula cognoscimus. Itaque putrefactio non gignit pestem: neq; putrefactum & pestilens alio modo vnum sunt, quàm κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι ἄμφω μιᾷ οὐσίᾳ συμβέβηκε. *Quaerendae autem aliae causae, & descriptiones pestis sunt, & demittendae, quae à practicis proponuntur, ex putrefactione. Venenum esse ostendimus, & occultatum obscuritate morbum: Accipi autem ab aëre. Venenum igitur in aëre effectum, cordi inimicum, putamus solùm tristißimam cladem mortalibus afferre. Quot verò modis aër infici potest, tot causas habebimus tanti mali. Defectus & labores Solis Lunaeq;: tum congressus Saturniae stellae cum Marte in signis humanis, corrumpunt aërem: saepeq; fit, vt in siccißimo aëre venenum dispergant, saepe vnà putrefaciant pro signorum & configurationum variatione? Nonnunquam cùm illae planetarum consociationes venenum effecerunt: aliorum syderum actiones quae putrefaciunt, superioribus copulantur. Ac veluti illic nullam nouitatem ad pestis definitionem afferimus, sed aliter peste, aliter*

ſ. μετῳφ.

ste, aliter siccitate aëris vtimur: sic cùm putrefactio aërem infectum ingressa est, selectionem instituemus, quæ res ambas separet: neq; quod in sicco non est à doctis concessum, sinemus vt in humido concedatur. Assumendæ enim accessiones æqualiter sunt, neq; obesse principali caussæ debent. Videntur autem præter syderum actionem inferiores sæpe caussæ pestilens virus in aërem spargere: veluti quod Athenis contigisse aiunt, vt halitu Draconum venenum disseminaretur, quo prætereuntes infecti enecabantur. Cæterùm contactu potius interfecisse arbitrabimur virulentas bestias, quàm aëris contagio: quoniam ad eos qui propè accesserant, noxa ex veneno solùm pertinebat, neq; morbus serpebat latius: spirare autem Dracones vehementer possunt, & longè disiunctos occidere, si modò spiratione inficiunt. Ad contagiosos igitur referendi sunt hi morbi & similes, qui non in fictis fabulis leguntur. Reliqui cùm ex cadaueribus putrefactis incipiunt, aut exhalationibus & obstructionibus aëris, venenum tamen ex astris habent, aut veneno etiam carent, & putrefaciendo enecant, neq; ex se in alios malũ deriuãt. Per se enim vel καθ' ἀυτὸ nihil terrenas exhalationes, nihil quæ ex cadaueribus efferun-

tur, vitiosas expirationes, nihil totum aërem dissolutum putrefactionibus, ad pestem conferre arbitramur, neq; ex his quicquam assumptione dignum esse ad explicandam ægritudinis huius οὐσίαν: neque caussas esse à quibus ordiatur. Venerunt in medium rationes aduersariorum, quæ plerisq; notißimæ sunt: quas à nobis sic putamus refutatas, vt ab ijs qui veras disciplinas probant, reddenda sit assensio. Nostram verò quæstionem sic explicauimus, vt non tàm quid nobis videretur, quàm quid ab alijs Philosophis & Medicis dictũ esset, prosequeremur: non ex elementis & horum coniunctione, non ex qualitatibus aut putrefactione, quæ in qualitatibus sita est, non ex vulgari caussa pestilentiam oriri: quandoquidem ad hæc pestis obstricta non sit, sed calidis, frigidis, siccis, humidis, putridis, sanis, claris constitionibus aëris, hominum, terrarum æquè aduersetur: occultam tamen, & ex cœlo originem trahere. Sed miscetur interdũ putrefactio: cumque peste inuadit, & suos morbos vnà effundit. Sola tamen neq; pestis est, neq; quicquam habet pestilens: Habet enim suam definitionem peculiarem: & si ab aëre cõmunicatur, Epidemios aut Endemios facit, nunquã pestilentes morbos. Itaq; de caußis

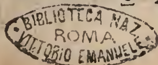
huius mali physicis hactenus dictum sit. Sunt autem qui repugnent, neque caussas pestilentis veneni in natura esse concedāt, sed velint, mentem perfectam, quam Deū appellamus, hæc efficere, nulla continuatione ordinis naturalis. Spoliant illi naturā suo decore: & frangere se arbitrātur authoritatem Medicorum: qui caussas naturales ad pestem adhibent. Sunt alij, qui corrigere ea quæ superiores valdè crassè disserunt, & correctionem explicare conantur: naturam tamen ea æstimatione dignandam censent, vt gignere pestem ex caussis ingeneratis possit: Sed Deum aiunt interdum multa improuisa facere, neque vti naturæ auxilio. Itaq; mediam sententiam tuentur: & de naturalibus caussis sic sentiunt, vt in initijs morbi huius sæpe illas adhibeant: sæpe sine illis à Deo effici arbitrentur. Quibus omnibus assentiendum non est, ne si in grauissimis pœnis naturam tantùm semoueant: quanquàm libentur amplectimur scripturæ authoritatem, quæ à DEO omnia constitui & informari docet. Discessit enim DEVS à creatione, & naturam dedit, qua res omnes laberentur & consisterent: vim aūt agendi ipse accommodauit. Deus igitur in

natura causa effectrix est prima omnium: sed interiecta tanquàm media, natura est, huiusque rursus positæ sunt auxiliatrices partes, quibus ageretur: estq; totum illud quod hodie Deum facere dicimus, posteriorum caussarum effectio, si in ἀναλύσει, quod proximè occurrit, accipiamus. Si enim secundæ caussæ aut facultatem nouam agendi adipiscerentur, aut in operationibus diuinis non essent interpositæ, fingeremus nouam creationem: à qua iamdudum mundi opifex Deus quiescit, verùm longius in quarta nostri libelli distinctione & explicatius id dicetur.

QVOMODO SERPAT PESTIS.

AER ab astris, Ab aëre nos contagium haurimus. Quà autem vias amplissimas natura construxit, hâc confertim venenum ingredi, consentiendum est: quã uis angustos etiã meatus: πόρους vocant: & arteriarũ fines, osculaq; venarum penetret. Ineptè igitur Medici affirmant, quibus natura πόρους dilatauit, excipiendæ pesti aptiores haberi, & inquinari facilius quàm si propius coirent, & essent constrictiores: Quasi verò os, nares, & latissimi ductus

non veneni tantum transmitterent, quod morbum gignere posset, & ægretudine captos interficere. Si verò suas sententias de febri & putrefactione nobis sequendas esse putant, aliter dicent. Quid enim agent, si, cùm febri & putrefactione pestem definijssent, roget eos quispiam, num celerius quibus occlusi pori sunt, humores putrefiant? si affirment, cur illic aliter videatur? si negauerint, fatendum sit, Medicos omnes errasse, seqúe ipsos sibi non constare, qui tueantur ἀντιφάσεις. Has ego minutas subtilitates irridere soleo, & mihi illustrius aliquid proponere. Alius est error qui falsam ὑπόθεσιν sequitur, de temperaturis qualitatum in corporibus: quæ facilius afficiantur: quæ vehementius obsistant. Primùm describunt corporum affectiones, sexum & ætatem: Tum horum commistione seligũt vetulam Melancholicam, quæ tribus illis partibus, naturæ, sexus & annorum, veluti munimento circunsepta sit aduersus infectiones pestiferas: Puerum verò marem sanguineũ tribus ijsdem, quas diximus, tanquam inuitamentis ad pestem vti: tantoq́, plus cum pueris, quàm cum adultioribus conflictari morbum aiunt. Deterior illis est pueri, quàm vetulæ conditio: deterior etiam sanguinei quàm Melan

cholici: viri quàm fæminæ: robusti quàm debilis: impuri quàm purgati. Nos verò in superiore, quæ de caussis erat, tractatione exæquauimus ea omnia: & experientiā diximus aduersis opinionibus repugnare. Ipsi igitur se conficiunt & sententias proprias euertunt: cùm quæ illis videntur, experientiæ adiuncta, falsa sint: & si sensus adhibeas, non appareat quod profitentur se patefacturos. Maximè autem conuincuntur cùm ratio illorum & testatio sensuum, quæ pro congruentibus sumunt, tàm vehementer repugnāt: ita fieri & esse talem caussam. Quòd si hoc falsum est: Est autem experientia falsum probatum: illud verùm non erit ex quo sequitur: Et cùm sensus aliud testātur quàm rationibus cōcluditur, fatentur ipsi suarum putrefactionum, febrium & accidentium vnam esse depulsionem, sensuum veritatem. Sed progrediamur longius. Feminis non ita aduersa est pestis atq; masculis. Quæ caussa? Pororum apertiones in viris: occlusiones in mulieribus. Sed non est ita. Hippocrates enim rariores ait esse fæminas compactiores, viros, à cuius sentētia illi discesserunt: Tum probauimus, quò quisque latioribus poris sit, hoc magis esse à putrefactione incolumem. At cur imbecilles & senes: Id enim postulant: relinquit pestis? adoritur robustos in-

Lib. 1. de fæmin. morbis.

stos iuuenes? Quoniam, aiunt, oportunitas concipiendi quæ in his maior est, ad contagium plus confert, quàm roboris imbecillitas in senioribus. Falsum hoc est. Sit α commoditas viarũ per quas venenũ illabitur: Sit β facultas & florens corporis virtus: γ obstructio viarum in senibus: δ imbecillitas senilis constitutionis. Dico β plus differre à δ quàm τὸ α à γ quandoquidem in initijs huius tractationis ostensum fuit, nõ esse magnam inter α & γ intercapedinem quæ notari poßit: Maxima autem inter β & δ interiecta est differentia: longiusq́ recesßit totum robustũ à toto imbecilli, quàm quod totũ apertũ est, ab eo quod partim ita est, partim aëri aditum intercludit: Hocq́ tantò magis quò latius interuallum apertioni quã constrictioni designauit natura. Quamobrẽ ex decima primi Vitellionis β ad α maiorem habet rationem, quàm δ ad γ: Minorem aũt ex eiusdem sexta, α ad β quã γ ad δ. Et ex vndecima totũ βα ad α ampliori proportione adiungetur, quàm δγ ad γ Minus ergò ex sexta, viarum laxitas conferet in adolescente quàm obstructio in sene ad concipiendam labem. Quid ergo? Melior est occasio putrefactioni in robustis sanguineq́ue & succo plenis, quàm in aridis hominibus confectisq́ senio. Non sum nescius, mirificè hanc opinionem Galenũ

amplexatum

amplexatum esse: neque sanguinem neque ver calidum & humidum haberi posse, & periculosam esse ambarum qualitatum connexionem. Displicebat enim illi, esse sanguinem in ea constitutione positum, quæ semper putrefactionibus subijceretur. Decepit virum summo ingenio, & exquisita doctrina illustrem ὁμωνυμία quæ vocabulis nominata erat: neq; distinguebat κρᾶσιν naturalem, ab ea, quæ contra naturam est. Accidit enim constitutioni humidæ & calidæ, vt quædam sit φθαρτική: sed eadem vitæ nostræ optima est conseruatrix, si actiuæ qualitates superent, & terminis proprijs reliquas circunscribant. Galenus igitur frustrà metuens, quid sanguini prouenturum esset, si humiditate & calore constaret: sustulit è medio veterum Medicorum sinceras explicationes, victus inepta ratiocinatione. Nos sanguinis temperamentum volumus esse cum præpotente caliditate humidum, & in promptu habemus, quæ pro perspicuitate nostræ opinionis Galeno responderi possunt: neq; Hippocrates impedit, qui frigidum quodam loco sanguinē appellat. Sed ver maxima sui parte cū sanguine congruit: Habet autē, vt & autumnus, temperantiam quandam perfectam; Non enim coherent sine medijs extremas

trema: & à frigore ad calorem per medium, quod temperamentum dicunt, necessaria fit profectio: sicq; vicißim in Autumno, si caloris cum frigore commutatio est facienda, consistet prius conuersio tẽporis in medio tẽperato. Ergo neq; ver neq; sanguinẽ opinabimur ex illis esse, quæ facilè putrefiunt: sed vterq; à putrefactione semouendus est tota substantia & natura, id est, tanta distantia, quanta res omnes à suis corruptionibus disiũctæ sunt. Neq; iuuenes sanguinei celerius aut grauius peste corripientur quàm senes: Aut hi fortaßis magis. Scatent enim impura colluuie: & cùm solida membra senium desiccauerit, intus tamen in ventriculis putridorum humorum magnæ effusiones sunt. At ij, qui semina putredinis conceperunt, si prius inficiantur, nihil incredibile videtur: sed multò tardius sanguineos adolescentes pestis affliget, qui putrescere possunt: nondum tamen, vt senes, ad putredinem peruenerunt. Et quid hoc quod illi affirmant, tantum studium, tamq́ue multam operam naturam ponere in conseruando sanguine? citiusq́ue sinere, vt reliqua pereant, quàm vt sanguis detrimentum capiat? Videtur aũt hoc nobis sensu & experientia probatum: quoniã difficillimè sanguis

guis febrim suscipit, reliqui humores motus habent solutos & vagos: hominésque perpetuò febres Phlegmaticæ, Melancholicæ biliosæ consectantur. Quæ cùm ex putrefactione sint, & in singulis aliquis humor putrefiat: certum nobis est, maius in putredine leuamentum sanguineos habere quàm cæteros. In peste nulla est in constitutionibus à natura elementorum tributis, Medicina vel vtilitas. Si enim pestis communitas est putredinis: mentiuntur qui putant in sanguineis maiores esse putrefactionum inchoationes quàm in cæteris: Sin veneno explicari debeat, videbimus, neque impediri aliqua humorum ratione, neq; illorum adiumentis viam augeri. Ergo vtrunque falsum est, impediri pestem senectute vel humoribus, & alterum, in putrefaciendo consistere morbum. Si itaq; nihil interest, quo quis sit ætatis decursu, qua corporis, sexus, elementorum, conformatione, frustrà ea omnia & nullo fructu à Practicis proponũtur. Si aër vnà recessit à naturali commoderatione, aut vitiosos vapores continet: non nego crudelius torqueri à febri & putrefactione, qui vel natura vel deprauatione aliqua cruditates & putredines collegerũt: At pestem augeri vel incitari his corporum vitijs, maximè nego. Dicã quæ mihi in prõptu sunt,

de procli-

de procliuitate corporũ, quæ facilimè pestẽ admittunt. Nam suas positiones à me prædici nunquàm impetrabunt: quanquã hic error adeò latè manauit, vt nõ videam, quò non accesserit. Calida, frigida, aperta, clausa, senes, pueri, viri, fœminæ: nihil horũ exceptionem habet, aut dissimilitudinem in vitijs pestilentibus. Si verò rationem veneni quæ in profundo demersa est, assequeremur: facilè nobis esset nominare, qui in peste grauissimè ægrotarent, qui magis leuarentur. Eadem ratio est in Antidotis, quorũ vim, qua valent, si verbis aptis, & rem declarantibus explicare possemus: potuit autem hactenus nemo: intelligeretur, qui firmius resisterent pesti, qui imbecillius. Etenim medicamenta morbo opponuntur: naturæ autem similima sunt. Talis igitur natura esse debet qualem auxilia quæ contra pestem comparantur, faciunt. Ab hac qui longius discesserunt, non sustinebunt se à contagio: Reliqui quantò minus remoti sunt, hoc facilius malum discutient. Aliâs robur quod in depellendo est, & vires corporis vsitatæ notissimæque nihil opitulantur: Progreditur.n. vi quadam pestis, neq; tenetur obstaculis aut corporis legib. Sed si cor ea, quã diximus, facultate orbatũ sit. aut non

satis

satis valeat, corripitur primùm qui sic habet: posteà & moritur, nisi Medicus auxiliũ subministret: Sin facultas per se robusta sit, aut medicamentis adiuuetur, contenta est seipsa natura ad tollendum morbum, & vim habet quàm maximam, quæ pesti obsistit, ne suos homines conficiat. Tùm viribus vtitur corporis, harumq́ adiumento, quæ omninò sua innata actione nihil conferebant, correctio fit & emendatio mali. Vires nomino, quas veteres Scholæ quatuor esse aiunt, Attractricem, Retinentem, Digestiuam, & eam, quæ expellit: Nos cũ nouis hominibus sentimus, qui quinq́ numerant, & separantem ad reliquas adiungunt. Videtur autem nobis ex nostris rationibus proprijs necessarium. Non enim Hepar concoctos humores expellit sine antecedente dißimilium partium secretione. Natura igitur & origine antegressa est expulsionem separatio. Qui verò reliquorum attractionem segregationis officio volunt perfungi, errãt illi grauißimè: cùm à Medicis sit concessum, labefactata splenis attractione, purũ tamen Melancholicum succum, selectione naturæ à reliquis disiunctum, inueniri, quod fieri non posset, si attractione splenis perficeretur separatio. His qui contra nos loquuntur,

quuntur, discretionis humorum caussa iecur esse non potest: si per accidens illi à trahentibus membris separantur. Sit α attractio. β separatio. γ expulsio. Abesse β non potest: quoniam vbique omnes humores confusi essent. Adest igitur aut καθ' ἀυτὸ tanquàm propria vis, aut per accidens est ex reliquis, τὸ β. Hoc autem impoßibile est. Eodem enim modo γ huius esset alterius β. Atqui res aliter habet. In hepate miscentur humores: In liene separati sunt. Ergo facta est inter splenem & iecur diuisio. Non autem ab α: quia affectionem τȢ α sequeretur intermißio τȢ β: neque iecur dissolueret chylum: quæ omnia absurda sunt dissentientia à vero & vsu curandi Sic venæ attrahunt sanguinem: Attrahendo secundum aduersarios separant, quoniam quod sibi familiare est, accipiunt. Sumunt autem sæpe impurum: cúmque attractioni nihil desit, vitium quærendum in separatione: Aút si etiam impura trahunt, falsum est, attrahendo, quæ commista erant, separari. Hæc obiter docere voluimus: Reliqua argumenta in re illustri & perspicua dimittimus, præsertim, quòd Galenus quodam in loco nobis assentiatur. Sed reuertamur ad hoc, vnde digreßi sumus. Qui omni admistione imbecillitatis

D liberati

liberati sunt, hi neq; corripi peste neque interire possunt. Quibus imbecilla ea natura reddita est & penitus debilitata, emoriuntur omnes. Reliqui medio modo se habent. Imbecillitatem autem non ex habitu corporis aut communium virtutum robore sed occultæ facultatis fortitudine æstimo. Nihil enim robustus infirmo præstat. Itaq; quod suprà primùm meminimus non repugnāt venena formæ cordis. Nam substantiæ nihil agunt, neq; his quicquam aduersatur: & si formæ vitientur, vita suis finibus terminata est: cùm formarum labefactationes mortē afferant. Equidem in viuo corpore aut integro nullum detrimentum ad formam pertinet sed huius vna noxa est, separatio à materia. Si quid aliud formis aduersum videtur, fit hoc ex corporis & materiæ vinculis quibus obstrictæ sunt: Hæc cùm relaxantur, putamus formam affici. Magnoque ad hanc rem argumentō est, quod aiunt, tota forma Medicinas in venena agere: sed à suis positionibus discēdunt & loquuntur mutuò pugnantia. Nescio enim quo modo formam medicamenti veneno contrariam, & hoc vicissim formæ cordis dissimile esse velint, cùm manifestum sit, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἑνὶ πλείω ἐναντία εἶναι. μεθαφ. ι.

Non

Non sunt autem idem cordis & medicamenti forma. Itaque si Medicinæ per se contra venenum positæ sunt, cor non exercebit per se cũ veneno inimicitias. Nam si τὸ α per se sit caussa τοῦ β, τὸ μὴ α erit per se caussa τοῦ μὴ β. Si enim non, sit τὸ μὴ α per se caussa τοῦ β. Atqui fieri non potest, erat enim τὸ α, τοῦ β per se caussa: Nullius itaque rei per se τὸ μὴ α caussa est, quoniam inter τὸ β καὶ μὴ β non est medium. Sed quo remoto, nihil tollitur, Hoc posito, nihil ponetur. Remoto α nihil aliud remotũ est, Ergo nihil sequetur, positionẽ τοῦ α Atqui sequebatur τὸ β ἐξ ὑποθέσεως. Ergo α est β & non est β, quod nemo concedit. Si igitur ἀλεξιφάρμακα per se formis dißident à veneno: cordis species per se non repugnabit. Verùm hoc refutauimus, diximusqúe quo modo cor, hoc ipso medicamenta à venenis natura sua discessisse. Quamobrem formis nihil contrarium statuendum est, neque ex forma Medicinas in formam operationes suas transferre: Sed proprietatem quandam esse in omnibus creatis, quæ cùm caussam nullam in natura notatam habeat, neque progreßionis modum, ad formam aßignatur, tanquã cæterarũ rerum,

quæ in nobis sunt, maximè diuinam. Hactenus qui deterius in peste habeant, qui melius: & qui facilè corripiantur, qui contrà: explicatum à nobis fuit. Nunc quis modus sit apprehensionis, dicendum est. Aërem qui in se caussam continet, per arteriam Tracheam pulmones potißimùm arripiunt, & cordi cõmunicant: sed & ab omnibus spiraculis vbicunq; hæc sita sint, ad cor primùm contendit venenum, neque spiritibus, & quos venæ complectuntur, humoribus aliter nocet, quàm si vel putredinem, vel prauas qualitates admistas habeat, quarum ex congreßione morbus poßit existere. Est autem agitatio cordis in aëre pestilenti perpetua, bellumque semper natura cũ veneno sustinet: quoniam spirandum nobis est, & aër accipiendus, in quo iacent dispersa contagiorum semina. Qui igitur vel medicamentis vel sua facultate simili non compensant eam quæ ex aëre est læsionem: aut cùm id diu fecerint, demùm tamen ab aduerso veneno vincuntur, his cor totum languescit. Neque id incredibile videri debet, amissa quæ sola cor tuebatur: Proprietas enim & formæ & augustißima cordis est: aut debilitata virtute, dissolui penè cordis structuram: neque impedire qualitates

tantam

tantam perniciem , tàm atrocem posse. Ergo magna turba & colluuio malorum sequitur: corruptio spirituum, sanguinis, quorum hic perfectionem, spiritus hoc totum quod sunt, à corde accipiunt: Duciturque malum ex malo: Ex vitio spirituum syncope, virium oppressio, pulsuum debilitas, & febris quandoque, difficilis respiratio, raucedo. Ex labe sanguinis, omnium humorum deformatio: nulla tamen putredo neque necessariò febris. Ex communitate partium, vomitus, vigiliæ, iactationes corporis. Itaque quæ cum peste est febris, varietatem perplexam habet. Fac enim venenum pestilens ab aduentitia & externa caussa tàm calidum, fac tàm putridum quàm fieri potest: Febris cum peste incipiet, Ephemera, Hectica, Putrida: neque hæ ex illa pendebunt. Fac illud rursus sine æstu & mucore, febrim in spiritibus, posteà & humoribus tanquàm σύμπτωμα sine putredine efficiet. Sed & bubonia est febris illiusq; incrementum sequitur, quæ reliquis mitior est: & si in securum locum tumor decubuit, vim naturæ declarat. Perspicuum est vbique, pestem non esse febri explicandam: cùm neque externa, neque

natura posteriora ad definitionem adhibenda sint. Quandoquidem verò multam nouitatem Symptomatum habemus, & pestis plerunque diuersis morbis morborumque causis circunfusa est, difficilimè primùm pestem cognoscimus: cùm propter varias aëris nostrorumq; constitutiones mirificè indicia qualiacunque vacillent, sæpeq; fit hoc, sæpe aliud. At illa quæ enumerauimus, pestis propria signa, quoties vel accessione augentur vel minuuntur ab aëre, à nobis, à morbis cæteris? Febris latens sæpe & languida: aliàs ardentissima & manifesta: Nausea, fauces siccæ, vrinæ turbidæ, excrementa fœtida, sudor fœtens, capitis dolor, os graucolens, vellicatio narium, deiectio appetitus, oscitationes, Bubo. Ea omnia neq; ad pestem solùm pertinent, neq; semper assunt, sed ab accidentibus diuersis variantur, & progrediũtur ex putredine. Deliria, color faciei mirabilis, Syncope, Liuidus vrinæ circulus, subitæ peruasiones, & quæ suprà diximus, alia omnia frequentiora sunt, & coagmentata cùm cernimus, nō possumus dubitare, quin venenum in corpore sæuiat. Ex mortuis morbum disces, si celeriter extinguantur, sine veneni & abscessus interni signis: cum carbunculis vel bubonibus: si auri-

sum caro pendula nigra sit: similiter si nasus ex latissima laterum parte nigrescat. Reliquis, quæ προγνώσικα futuræ pestilentiæ appellant, Meteorologicis, ex terra nascentibus, aëris turbationibus, tantum tribuimus, quantum putrefactioni quæ comes sequuturæ pestis esse debet, tribui potest. Cæterum quæ spem vitæ largiantur, in his magna est obscuritas, propter cateruas accidentium, neque oportet nimis confidere, quia monemur sæpe aliquo indicio; quòd cùm natura sua salubre sit, peste affectis interitum & mortem affert. Labamus autem ob hanc caussam potissimùm: quòd se vno modo res habeat in mansuris & morientibus. Conandum tamen aliquid est: & an id, quod volumus, consequi possimus, nitendum. Bubonis subita eruptio confertim facta & ad locum periculo vacantem: omnium accidentium melior toleratio: discussio per sudores: Medicamentorum vsus & ex his quæ côueniunt: plena expurgatio veneni: Hæc pestem spectant. Sed vsu uenire solet, vt his omnibus confectis, æger tamen multò pòst moriatur. Ergo aut relictæ veneni sunt quædam scintillæ, aut putredine enecantur. Verùm obscurius hoc est, quòd cùm semel liberati sumus, & venenum

è corpore excessit, posteà nullum damnum ex aëre suscipimus: in quo, ut ante, putrido, infecto habitamus. Videtur autem aër etiam postea contaminare, & vitijs suis inquinatos interficere. In nobis caussa inuestiganda est: Reliqua enim conueniunt, Aëris infectio, locus ægroti, inspiratio aëris & veneni. An igitur amplificata est facultas ex primo congressu, & viam sibi parauit, qua semper, quantum attraxit, eijceret? An natura ex consuetudine, quod semel potuit, perpetuò venenum consumit? & iacet amissa quæ prius erat, inter vtrunque lis? Cur verò si ab aëre tantas calamitates haurimus, magis inficiantur qui ægrotis assistunt, quàm qui horum conuersationem fugiunt, explicatio non est adeò difficilis. Equidem in concluso loco, & non spirabili, maior est iunctio earum rerum, quæ in Aëre distractæ sunt, venenumque in ægrotis concretum, & copulatum est, & informationem perfectiorem à corpore accepit: Tum per spirationem, quæ inter homines plurimùm potest, actionem habet liberiorem: Maior enim semper est homini cum homine quàm cum Aëre contagio. Effugiuntur illa omnia Aëre, aut exiguis medicamentis de-

tis depelluntur. Hæc igitur de modo concipiendi venenum nobis ita definita sint.

AN PESTIS CVRARI POSSIT.

INSAnitatem & ægritudinem, quæ ex peste est, positam in nullis causis naturalibus Theologi quidam censent. Alij aliter sentiunt: eos dico qui quod de causis diximus, accipiunt: illud autem quod, priore concesso, consequens est, negant: vt si causas in natura habeat pestis, euitari posit. Illos quidem insipientes Theologos suprà reprehendimus, qui quoniam pœna sit, causis carere arbitrātur. Hos igitur dimittemus, at ita vt aliorū refutatio horum ineptias detegat. Cum illis agendum est, qui causas concedunt, non volunt medicationem. Pœnam esse aiunt. Nihil ad id de quo nunc agimus. Sed faciunt incurabilem. Nunquid est causæ? Quia pœna. O plumbeos argumentatores, Morbis omnibus Deo mulctam pendimus, quia à pulchritudine mentis & cœlestis conuersationis discessimus: Cæterarum tamen ægritudinum manifestum est, quo modo quædam à Medicis curentur. Si pœna infert

D 5 cura-

curationis negationem, vicissim curatio, quæ fieri potest, pœnam excludit: quia si idem consequitur oppositum, oppositum oppositi concludet oppositum eiusdem: Libet enim cuiusdam Philosophi verbis vti. Ergò febres capitis, ventriculi dolores, morbi omnes domestici, quibus leuatio magna fit à Medicis, cùm sanantur, non communicabunt cum pœna, sed fortaßis solatia sunt, & ornamenta huius vitæ: Aut si hîc quoque pœnarum est ratio; nunquàm febrim curabimus. Vtrunque tamen crassum & in experientia notatum vitium est: neque illa duo quæ proposuimus, sunt consequentia. Sed alteram rationem afferunt, ne pilum quidem Christianis cadere sine voluntate Patris cœlestis: Quamobrem, si peste affligantur, putare se hoc ex assensione Dei fieri, cui repugnare neque poßit, neque debeat quisquam. Repugnari autem vsu medicamentorum: Primùm si rationem connexi inspicias, alium verborũ aceruum effecerunt: Res penitus eadem & accommodatio. Voluntas est Dei. Ergò non potest curari. Quasi verò quicquam eueniret, aut nos accidere bonis cogitaremus à quo ille suam assensionem cohibuisset. Nihil igitur mutari

tari

tari potest, aut curari? Ridiculum verò hoc & ineptum, quòd putant, qui se medicamentis sanos integrosq́ue seruauissent, seseq́ue à morbis seuocauissent, hos DEO obsistere. Commorandum diutius in puerilibus nugis non est, sed cauendum, dum illorum ægrotationem, quæ insania est, sanemus, ne DEO aduersemur, qui vult eorum animos in hoc morbo esse. Nos cum spiritu sancto loquimur, qui iubet vt reuerenter Medicinam vulgus habeat: Reges verò non id solùm sed & Medicum artificem sinant ex arte quæstum capere, & in amplißima dignitate omnium ornamentorum collocent. Caussam affert, quia Medici diuinæ maiestatis miraculorum sint enarratores & per hos potentia DEI euidenter innotescat: Neque enim aliter à Theologis differunt, quàm cùm per hos in auribus vis diuina personet, Medicos eandem in visu testatam facere. Si itaque Medicina tributa mortalibus est, vt admiraremur incredibilem DEI, omnium rerum, quæ nobis necessariæ sunt, quasi potentiã quandã procurantem: & illustrem illius gloriã ex vsu salubriũ Medicinarũ amplificaremus, qui Christiani sumus, & ex scriptura opificem cognouimus

nihil

nihil erit adeò eximium, si vertiginosi febricitantes sanentur: sed si pesti, si lepræ, & alijs grauioribus remedia sint, hæc admirationem & gloriam superiorum vincent, magnaq́; vis diuinæ potentiæ in oculis hominum lucebit. Sin verò nullam medicinam his constituit Deus, aut noluit, aut non potuit. Non potuit? Sed pudendum esset, si hoc diceremus. Non voluit? Iubeo vt ostendant non voluisse, cùm tot homines quotidie auxilio Medico fruantur, neque scriptura vetet. Afferent antiquum, vt si copia nobis Medicinarum nulla fiat, tantò plus Deo supplicandum esset. Sed mentiuntur, quoniam ad remedia nemo pius est, quin à Deo vt tempestiua sint & salubria, postulet. Est igitur inuentum pesti in natura præsidium: hocq́; ipsum experientia cognoscimus. Licebitne vti hoc inuento? dono Dei? & ita vt illos fines consequamur, quos Deus proposuit? Non licere inquiunt & scelus esse. Ergo placet Deo, vt flagitia designemus: neq; nos peccamus, si herbas eo vsu pollentes, à Deo hac causa fabricatas, morbis admouemus: Aut frustra nascentibus plantis vires ingeneratæ sunt. Desipiunt planè qui cum assentiantur causis naturalibus, has tamen negant remedijs posse depelli: Neq;

aliud

aliud habent, quo se suamq; ignorantiam excusent, quam pœnam esse, Deum nolle: quorum nos impudentiam satis fregimus argumentis. In re enim clara & illustri pluribus non est opus. Quid verò apertius si naturalibus causis constet, quàm si aliæ opponantur, futuram illius quæ imbecilli or est, depulsionem. Nihil igitur commoueri oportet, quæ ab aduersarijs crasse concluduntur, sed esse armati debemus, & captionibus occurrere.

QVAE SIT RATIO *CAVENDI ET DEclinandi pestem.*

PRINcipiò exponemus ne confusè in re maxima versemur, quo ordine & modo progressuri simus deinceps. Agemus autem distinctè, de peste primùm, posteà de accidentibus, quibus interdum pestis circunfusa est: Reliquorum enim quæ rarius eueniunt, tractationem alius liber expediet. Sequemur practicorum hac in re exempla, & vtrunq; quo modo seruanda corpora à veneno sint, & vt in labefactatis oporteat ægrotationem auferre, docebimus.

DE

DE PRÆSERVATIONE quæ in pestilenti aëre adhiberi poßit.

CREDO ego, plerosq; Medicos in peste opinatores egregios esse, neque qualis sit morbus perspicere, neque quomodo repellendus sit. Et cur credam, afferre possum. Quæ enim de hoc morbo à multis dicuntur, ea neq; acutè neq; verè differuntur, neq; qui eum curant, constantes in medendo sunt. Ipsi etiam Medicorum principes cùm ad extremum progreßi sunt, dicunt fugiendum esse, vt fugere illis penè satis sit, nihil attineat mederi. Quare simplex præseruandi ratio est, citò & longè discedere reuertiq́ue tardè. Videamus autem quàm sint hæc illis quæ ante posuerunt, consequentia. Cùm primùm acerrima contentione postulassent, nè quis opem Medicam despiceret, posteà & secretißima arcania, quib. nihil securius esse volũt, latißimè exposuissent, ea demùm parata salus est, si fuga remedium quærere iubeant. Diffidendum medicamentis est, si fugiendo nos facturos arbitramur quod expediat: vel si firmam & stabilem morbi comtemptionem ex Medicamentis consequimur, frustrà fugimus & discessum remedijs anteponimus. An curari pestis

non potest? Negant. An fugiendum? Aiunt. An remedia desunt? Neq; hoc. Cur igitur nouæ habitationes quærendæ? Vt sis securior. Ergò fuga illud est, quod pestem curat. Sed nihil ad hoc quod quærimus: Aut omnia auxilia, quæ contrà comparantur, incerta sunt, dubiumq; exitũ habent. Quamobrem illi quidem dimittendi sunt: Nos autem dilucidè proponemus, neque in fuga optimum cõsistere subsidium, neq; si maneas, deesse quibus te à peste sistimeas, medicamenta. Primùm, quæ sit indicatio, quis scopus curandæ pestis, explicandum est vberius, ne cum cæteris erremus. Ea est Morbi ablatio, qui cùm in veneno suam circunscriptionẽ habeat veneni depulsio totam medicationem perficiet. At quibus medijs? Nulla diæta, nullo frigore, nulla siccitate, nulla sectione venæ aut humorũ detractione: quæ omnia per se morbo non repugnant, neq; sanitatẽ, si adhibeas, afferunt: sed ἀλεξιτηρίοις. Si quid cæterorũ ad salutẽ confert, per accidens euenire cogitabimus. Idem de præseruatione sentiendum, nulla re alia hominibus minus contagium esse cum aëre, quàm vsurpatione eorum quæ veneno resistunt. Præseruant enim ea ipsa quæ curant: quod nobis non sit magnũ, discentibus probare.

Equi-

Equidem si venenum singulis momentorum conuersionibus ab aëre accipimus, neque relaxationem aut remißionem spiratio nobis concedit: semper auxilia opponemus, quæ quod debilitatum est, subitò resarciant. Possunt autē hoc sola ἀλεξιφάρμακα, quæ proprietatem confirmant, quæ cor defendit, adiuuantq́ expulsionem veneni: quod totum in seruando & restituendo vnicum est Medici opus. Reliquorum nihil est, quod tantum efficiat, Quàm obrem Mitridates, cuius nomine, illustri laude, Medicina notata est, cùm mortiferum poculū bibisset, vt sibi mortem consciceret, emori non potuit, quoniā frequens vsus medicamenti naturam adeò validam reddiderat, vt multò pòst, abire è vita cùm vellet, nō posset hausto lethali veneno. Quibus.n.ea facultas firma & robusta satis est, hi ad præseruationem & curationem nullo adiumento indigent: si verò labefactetur cōtinuatione ingredientis veneni, aut natura sua sit debilis, opitulari tantùm solent occulta medicamenta. Posteà an cætera quicquam efficiant, videndum est, & primùm in aëre.

DE AERE.

HIC venenum habet, & in morbis vitium facit. Fugere autem ex nostro institu-

instituto non debemus. Quare vel emendandus est, vel conandum vt auxilia vim malignam obtundant. Efficere enim vt virus omne discutia[?] fumis medicamentorum aut alijs, impossibile est, quoniam obseruauimus cùm solertes homines salubribus fumis & odoribus aërem repleuissent: decubuisse tamen ex morbo. Caussa fuit non difficilis, quia venenum immixtum aër habuit, & in languida natura medicamentum suas inimicitias cum caussa morbi persequi non satis potuit. Non enim connexa aut iuxta se posita, Medicamentũ & venenum, mutuò repugnant, seseq; conficiunt: Esset enim hoc consequens, curari omnes qui debitis auxilijs vterentur: sed si remedij vis in proprietatem illam non penitùs dissolutam incidat, tùm quasi efflorescens, diffusa in corpus veneno aduersatur. An verò corrigi igne potest? Nihil nos exemplum Hippocratis deterret, quod illum aiunt flammis lucidis & ignibus latè sparsis cohibuisse pestem, ne agros Athenienfium attingeret. Fecit enim in aëre puro, nondum infecto: & fortuito si quis factum putaret, quod testatione nostræ experientiæ caret, non posset adeò grauiter errare: cùm multa & mirabilia absurda secum ea historia trahat. Alia igitur via

 progre-

progrediemur, aëriq́ semper aspergemus medicatos vapores aut medicinas habebimus, quæ venenum expellant, nobisq́ nostram virtutem corroborent, Ita enim impetrabimus, vt quantum detrahat infectio aëris, tantum & amplius compensent medicinæ. Verùm exemplis declarare sententiam: & rationem docere perspicuam oportet, quam in similibus imitari discentes poßint, ne perpetuò ad libros practicorum alligati adhæreſcant. Itaque ſumenda ſunt, non ea quæ ſiccant, frigefaciunt, nihil ſimile, ſed quæ natura ſua cum occulta proprietate cordis copulantur, totaq́ ſpecie à veneno videntur diſsidere, qualia nos in curatione præſcribemus: Eaque variare licet infinitis formis, vt inungere, mandere, deuorare, apponere, viuis carbonibus vrere poßint, ſuo arbitratu, Si quibus in peſtilenti Aëre commorandum eſt. Tota enim Medici occupatio, non eſt in Aëre nouo conſtituendo aut temperando ſed ne plus contagij inſpirando arripiamus, quàm natura ſuperare poßit: & vt potiores ſint facultatis noſtræ quàm veneni partes. Credo quòd hoc Medicinæ mirificè præſtent quæ intrò ſumuntur, neqi e fumis odoribus & reliquis ſemper indigeamus, cum alia via

licet

licet auxilium parare. Ne tamen quicquàm studiosi desiderent, adiungemus pauca quæ illustria sunt, seruandæ valetudini idonea medicamenta, suis figuris & parandi modis distincta. Quamobrem Trochiscos mansiles, vt ab his exordiamur, confitere iubemus, qui recipiunt.

Sperum electuarij de Hyacintho, drachmam dimidiam.

Radicum Angelicæ,
Dictamni,
Zaduariæ,
Sem. Citri.
Terræ armeniæ, singulorum scrupulos duos.
Cinnamomi, scrupulum vnum.
Croci, scrupulum dimidium.
Moschi,
Ambræ, añ pro cuiusq; diuitijs.

Trita excipiantur, Mastiche additaq; pauca Terebintina & Theriaca formentur pastilli masticatorij, secundum artem. Idem possunt pilulæ quæ sequuntur:

Recipe Zaduariæ,
Terræ sigillatæ, vtriusq; drach. vnam,
Caryophyllorum,
Rad. Angelicæ, vtriusq; drach. dimidi.
Trium Santal. añ scrupulum vnum.
Moschi, grana duo.

Cum infusione Tragacanthæ efformentur pilulæ mansiles. Has semper ore exceptas, vt & Trochiscos, mandere oportet, vt aër ex admistione ἀλεξιφάρμακων remißius agat: & firmius medicamentis illigetur, quæ in nostro corpore est, facultas. Theriaca licebit sola illinere dentes, eritque res exigua exeuntibus pro maximo emolumento. Pauperes & qui inopia premuntur, Alij succo labia & dentes inungent: mandent autem radices Angelicæ, Valerianæ, Imperatoriæ, Zaduariæ, & quæ similes sunt. Ex illis quæ apponuntur præstantißimum est ex speciebus Arsenici medicamentum ad adiuuandam veneni eiectionem.

Recipit:

Arsenici cristallini, partes duas.

Rubei, partem vnam.

Fitq́, placenta rotunda craßitudine digiti, cum albo oui vel mucilagine Tragacanthæ.

Putant Itali quidam Medici in seruandis sanis nihil illustrius à DEO mortalibus concessum, vocantque diuinum, inuentum Dei: quoniam iurati asserunt, neminem decubuisse qui id gestaret: Eoque nos ad credendum maximè ducunt, quòd probatum experientia sit, & in sensus egre-

gia;

gia illius vtilitas permanet. Ego illud quicquid sit caussæ, tantum esse puto quantum illis videtur, sed si cum Pharmacis coniungatur: tantoq; moueor vehementius quòd Tiguri anno sexagesimoquarto quotquot eam secum ferrent: Fuerunt autem plurimi: nullum sciam qui morbo caperetur, aut damnum acciperet: cùm tamen vt illic sit more & persuasione animorum, multus esset hominum cum ægrotis congressus, & pestis in reliquos crudeliter sæuiret. Basileæ à Medicis eadem probata salubris fuit, & multos feliciter seruauit. Qui Tiguri hanc Medicinam faciebat, acceperat scriptionem, non didicerat caussam, quam ne cæteri illum ignorare scirent, fictam dedit, voluitque falsa specie gloriam suam augere. Consuetudinem longam dicebat efficere perpessionem veneni faciliorem: tantùm assuefactionem valere, vt qui paulatim ad Arsenicum assuefierent, sine noxa in Pestilenti Aëre versentur. At nos de ratione videamus. Si id consuetudo potest, cur hi quos constat inter peste afflictos, menses duos, vel tres ad venenum satis assuefieri, quarto demum mense, aut quinto corripiuntur? cur non ante Arsenicum quàm membra

consuetudine firmentur, interficit? cur non potius ad Aërem homines assuefacimus? Sed & Arsenicum à veneni natura discessit. Dioscorides ait, erosione interficere: curari emollientibus quæ acrimoniam obtundant, & aluum leniendo soluant. Quod si verum est, vt nemo aliter docuit, non est putandum, virus aliquod in Arsenico latere. Ita nihil aliud est, venenum esse, quàm occulta ratione interficere. Quæ enim in animis nostris consignatos habent occisionũ modos, frigore, calore, erosione, putredine, & alios qui plurimi sunt: hæc omnia nemo ad societatem venenorum pertinere ostendet, licet concurrant plebeij omnes Medici: Sic enim qui Philosophiam contemnunt, appellandi videntur. Quid enim? vtrum venenum in his putamus esse quæ intrò demersa, quocunq; modo homines ad mortem trudunt? Absurdum id quidem. Qui enim cibus aut quod medicamentũ dari potest, quæ si suis limitibus non terminentur, vitam nobis non extinguant? Nobis verò quæ mole & multitudine interficiunt, neque δηλητήρια appellare libet. Quòd enim confertim sumpta, mortifera sint, hoc ex circunscriptione quantitatis quarto eorum quæ καθ' αὑτὰ Aristoteli dicuntur, modo euenit, non

natura

statura sua: cùm interim neutrum de neutro in definitionibus enunciemus totaque oratio ex accessione tertij cuiusdam limitantis nata sit. Veluti autem non conuenit triangulis, vt æquales omnes sint: sed tum, quando in eadem basi collocatæ iisdem Parallelis finiuntur: ita lethalia hæc non possunt simpliciter dici, nisi limitationem annectas: Falsumque est FVCHSII, de ignis scintillulis Argumentum. Ita in omnibus res suis ὅροις deuinciendæ sunt, eritque venenum quod occulta ratione: Reliqua δηλητήρια quæ manifesta naturam hominis morte dissoluunt. Arsenicum verò mortiferum quidem, non tamen venenum, si DIOSCORIDEM sequimur: & sola erosione necat. Ita vidimus Tiguri cum venenum Aëris extinctum esset syderum conuersionibus, nihiltamen debilitari, qui & pòst Arsenico vterentur, saccoque inclusum circunferrent, sanis corporibus, viribus integris, sine infectione Aëris. Ergò alia erit & difficilior quam, scrutari oportet. De Arsenico rubeo: quàm perspicuum est, veterum Sandaracham esse: non habet dubitationem apud doctos, licere illius suffitu, catapotijs, eclegmatis,

inunctionibus securè ad corporum mala vti: valereque in eo eximiam discutiendi vim sine metu periculi. Verum eo nobis non est satisfactum, qui ad discussionem requirimus magnum abditæ facultatis robur. Nam si dissipatione remedium ægros leuat: hac autem sola nunquam restitui possunt, qui cùm debiles sunt, laborant: falsò illi de perpetua in omnibus conseruatione loquuntur: Aut si hoc efficiunt, errant qui in discutiendo medicationem quærunt. An hoc nobis assumendum est, neq; constans esse in tuenda sanitate, neque oportunum semper remedium, si solum sit? sed tum vtiliter admoueri, posteaquàm Alexipharmacis vis abdita, corroborata est? plurimumque conferre ad depulsionē veneni, quam natura prius inceperit? Itaq; quod Basileæ factum est, videntur remedia occulta magno cum fructu huic placentæ misceri: aut si hoc non placet, indies quædam separatim degluttiant: placentam verò serico obductam cordi admoueant: quanquàm securius est, indusium lineum interponere, ne carnem tangat. Eadem ratio est efformandi oblongos sacculos ex simili massa qui arterijs manuum alligantur: veluti nostræ fœminæ languidis ex Aromatum varietate conficiunt:

Necessario

Necessario itaq; adderentur ἀλεξιφάρμακα si quod agit Arsenicum, hoc totum in discutiendo consisteret. Si verò magnificentius quid habet, venenoq; omni detracto, successionem efficit valetudinis sine externis adiumentis: non desiderabit admistionem aliorum aut variationem, cùm solùm veneni amotione afferre posit consecutionem sanitatis. Quamobrem si hoc constitutum sit. ἀλεξιφάρμακον erit Arsenicum: quod cùm quibusdam placeat illustribus & gloriosis Medicis, nobis penè idem videtur. Nam ex eo solo aiunt sine coagmentatione similium Medicamentorum nos omnes veneni liberationem & vacuitatem consequi. Hoc si rectè docent neque sensus repugnant, conclusum statim est, vim occultam medicandi venena Arsenicum habere. Nos igitur aut hominibus doctis assentiemur soloquè in placentam congesto ex tragacantha vti possumus & amplius quod desideremus, nihil erit: aut si hoc illi apud nos non obtinent: Arduum enim videtur, & periculosum: miscebimus gentianam, succumquè cyrenaici liquoris, qui laser est, vel Asa dulcis officinis Medicis. His enim misceri & temperari Arsenicum securè potest: quàmuis, multorum, vt diximus, indicio istam con-

iunctionem aspernetur, & se ipso contentum sit, in veneni curatione. Cur verò si erodendo nocet, pannis veluti munimentis circunseptum, non erodat, non habet caussam difficilem. Ita si pilulis misceatur, si alijs viscosis, desinet erosio. Fumus autem ex Arsenico tanto salubrior est, quò magis aëreæ partes, & tenues in suffitu dißipantur: Manent autem in vase terreæ & crassæ quæ exedunt. Simile est in natura præseruans remedium, ex succo Laseris, pinguedine serpentum venenosorum & Mysi: quæ omnia in vnguentum vel massam latam serico vestiendam artificiosè redacta cordi & artérijs imponuntur. Ex reliquis quæ admota iuuant, Hyacinthus gemma laudem illustrem consecuta est, collo gestata, inclusa annulo perforato vt inferiore parte cutim tangat. Sed hic velim syderum fluxus non contemni. Posteà Smaragdus est, & carbunculus: Ex pilulis odoratis ea quæ sequitur:

Recipe

Radicum Angelicæ,

Zaduariæ, vtriusque drachmam vnam & dimidiam.

Terræ sigillatæ,

Boli Armenæ, vtriusque scrupulos quatuor.

Coral-

Corallei rubei,
Xylaloës,
Corticum citri,
Seminum citri,
Ladani,
Laſeris odorati, ſingulorum drachmam vnam.
Croci, ſcrupulos duos.
Moſchi,
Ambræ, vtriuſq; grana tria.

Vniuntur cum aquis ſtillatitijs Angelicæ & Veronicæ: paucaque quinta eſſentia vini & Terebinthina lota aqua roſarum.

Ignibus non tantum tribuo, & medicatis fumis, quantum reliquis à me tributum eſt. Itaque ſuperiores quoq; trochiſcos licebit vrere, excipereq́ue fumum: aut ſequentem congeriem, quæ recipit:

Roſmarini,
Rutæ,
Bethonicæ, ſingulorum dimidium manipulum.
Radicum Angelicæ,
Corticum citri, vtriuſq; drachmam vnam cum ſemiſſe.
Baccarum Iuniperi, ãn drachmam vnam.

Xylaloës,

Xylaloës Drachmæ dimidium:
Trochisc. gal. Mosch.
Ladani vtriusque vnciæ dimidiam.
Laseris odorati drachmas tres.
Mastiches.
Colophoniæ añ q. 5. ad vestiẽdos pulueres.

Hæc duo eliquata excipiunt species omnes in puluerem redactas: frigefacta denuò coeunt in solidam massam, quæ fracta igni vritur. Pauperibus Iuniperi ligno & baccis vti licet, similibusque odoratis quæ veneno aduersantur. Hæc exempla discentibus sufficient. Dabimus autem in Medicamentorum tractatione simplices Medicinas omnes, ex quibus parare possunt diuersos compositionum modos, formis & simplicibus variatos.

DE CIBO ET POTV.

IN huius selectione practici omnes putant multum studium ponendum esse, iubentq́, vt ægri studeãt conuenienti diætæ. Hoc nos peregrinum esse ad huius morbi leuationem arbitramur, neque pertinere ad indicationes necessarias. Nihil attenuans cibus obest pesti: nihil vicißim frigidus confert aut siccus, & si multum in vtroque processeris confirmando & siccando, ægri tamen nihil iuuantur. Hoc ipsi dare

dare nobis videntur. Si enim roges cur tenuem non velint? languescere dicent vires, quæ reficiendæ sint: cur autem siccos anteponant reliquis? Putredinem siccitate cohiberi. Atqui pestis non est vel putredo vel lapsus roboris, neque tollitur, curatione his adhibita: neque his benè habentibus, cohercetur. Itaque cibo secundum aduersarios συμπτώματα leniri possunt: morbus non potest. Quis enim scopus præfixus est pestis curationi? Eiectio veneni. Hanc cibi non promouent siue copiose, siue parum nutriant, siue calidi sint, seu frigidi: Si verò veneno resistant, digreßi sunt à sua natura, neque vt nutrimenta iuuant, sed medicamentosi sunt, de quibus deinceps noster sermo futurus est. Vtrum igitur tandem, cibisne pestis tollitur, an ex his nulla est ad sanitatem progreßio? Atqui hoc perspicuum est, in morbis alijs ex nutrimento exiguam fieri ægris leuationem. Illud verò non dubium, cibos neque stabilire neque euertere pestem. Itaque cùm exiguas in cæteris ad valetudinem acceßiones cibus afferat, in hac ægritudine deferenda est penitus de cibis tractatio. Atque hoc operæprecium est considerare, in peste occulta medicamenta tantùm malitiam morbi tollerere: in cæteris minutum esse,

quod

quod cibi sanant, neque interesse multum, quo æger victu vtatur: quoniam exigua est huius læsio, si cõtrarium quod in delectu ciborum consistit, exiguas habet ad sanitatem accessiones. In præseruatione autem quæ cùm pestem metuimus, adhibetur, nihil differt, itane an aliter cœnes, & prandeas. Vtitur Fallopius argumento, cur in peste cibi mediocriter nutrientes afflictis conueniant: Quorum, inquit, hominum in morbis imbecillitas crescit, eorum quoque robur & vires debent augeri. In peste autem summa est debilitas. Nutriendi igitur ægroti sunt. Hæret autem eadem, qua superiores sunt vsi, ratione, Non enim quæ ex peste est, roboris labefactatio nutrientibus pellitur: sed his alitur: Propulsamus autem eam, sublatis cordis, spirituum, sanguinis detrimentis, quod ex medicamentis consequimur. Reficiendi sunt, inquit, quod efficimus nutriendo. Hoc tamen falsò putat. Teneamus enim illud necesse est, cùm cor vitijs suis spiritus & sanguinem semel inquinauerit, quò plus eorum ingeramus, in quibus nullum est huic malo auxilium, tantò maiorem futuram corporis imbecillitatem. Quid igitur? Pesti nulla est cum cibo vel necessitudo vel dissimilitudo; aut si quæ-

quæpiam esse debet, per accidens augebitur pestis nutrimento. Ita de cæteris omnibus sentiendum est, motu, quiete, somno, vigilia, excrementis, & alijs, quæ in sex non naturalibus recensent Medici, nullam esse in seruandis corporibus ex his rectè administratis medicationem.

DE VENAE SECTIONE ET MEDICINIS PVRgantibus, quid in curando & præseruando auxilientur.

VIDENTVR MVLTI QVI *in populari cœtu laudem ex Medicina consecuti sunt, tàm vehementer ad veritatis studia obdurasse, vt malint veterum quorundam institutis viuere, quàm multorum vtilitate requirere quid veteres rectè dixerint, aut in quibus veritas ab illorum placitis dissentiat. Itaque dici non potest: estque hæc nobis querela communis cum multorum aliorum Philosophorum sententijs: quantæ perturbationes in Remp. literariam ex importuna authorum existimatione & fide inuectæ sint. Innumerabilia dici possunt,*

ad hanc rem. Sed non necesse est De missione sanguinis pauca afferemus: primùm autem nihil de hoc, de quo minus dubitari potest, an in peste secādæ sint venæ: sed de selectione, quā egregij homines in tundendis venis turpe esse putant Medico negligere. Eorum enim omnium qui ante nostram ætatem scripserunt, vna est sententia: At verò illa falsa & inepta, Cùm delectum in morbis maximum habent, quam in brachijs venam aperiant, & in quo latere hanc sumant: Splenetícis aiunt oportunas fieri in sinistro sectiones: Hepaticis in dextro: eis qui media corporis parte ægrotationem patiuntur, in vtroq; brachio communem rectè discindi venam: variari autem ex diuersorum laterum doloribus: Caput deniq; ex Cephalica commodissimè euacuari. Reliquæ fallacis loquentiæ: vt Accius ait: malitiæ ex his nascuntur. Piget autem omnes dinumerare: quas illi ad curationem accommodatissimas putant. Vidit hoc primùm Vesalius, & caussam cur errarent cognouit in imperitia dissectionum hærere. Quamobrem arbitramur nos operæprecium facturos, si videamus tueri ne Medici suas opiniones possint, quod profecto non possunt, an spretis veterum decretis in nouis hominum constitutionibus

tute

tutò liceat acquiescere: non quò optabilior nobis sit nouitas, sed quòd erroribus leuari discentes cupiamus. Cùm enim quæ falsa sunt, ea vera esse confirmantur: tollitur rerum veritas & perspicuitas: ipsæ etiam disciplinæ, quarum volunt esse peritissimi, deserendæ sunt. Habet sectio diuersitatem, inquiunt, in vtroq; brachio. Si perconteris, ecquid sit caussæ, respondent quæ in sinistris natura collocauit, situ propiora esse sinistris, dextris dextra: Emittendum autem vt ægros sanes, ex proximis venis sanguinem. Verùm audiamus, quid concludant: quanquam solutio ita est in promptu vt verbis non egeat. Credo ex eo Medicis venire vsu, vt horrida hæc comminiscantur: quòd Anatomicas dissectiones nunquam inspexerint, aut de malis Magistris deterius illi artem didicerint. Quibus ego assentirer, si ductũ qui ex liene rectà ad brachium sinistrum explicaretur, ostendere possent. In itinere verò conuoluto & contorto, quod ambages habet, quis concederet, sinistra sinistris proximè cohærere? Nihil enim facit ad id quod requirimus, loca locis copulata esse, sed ex venarum continuatione vicinitas æstimanda est. Quam obrem videndum est an venæ quæ ex liene sunt, propius cum sinistro brachio quàm

cum dextro congrediantur: & viciſsim an venæ iecoris viciniores ſint dextro quàm ſiniſtro. Qui autem aliter propinquitatem conſiderant, cogitare debent, quòd multa non coniungãtur venis, quæ ordinis in luſtratione oculorum, communitate cohærent: & quod non ſit idem, membrum à membro diſtare, & venas à venis. Equidem ſplene in ſiniſtro fabricauit natura, & à ſiniſtro brachio, ſi approbationem externi viſus ſequamur, parum diſiungitur, ſi vt noſter intuitus, ita internæ venæ per loca proxima aſcenderent: Sed ſi in diſſectis hominibus diligentius verſemur, percipiemus eam vicinitatis ad venas accommodationem nimis apertè perſpicueq́ & peruerſam & falſam eſſe: quod nobis demonſtrandũ erit. Sint igitur α venæ Lienis, β ſiniſtri brachij venæ γ dextri. Dico α à β tantum abeſſe quantum à γ. Principiò non eſt nimium diu diſputandum, neceſſariam eſſe τῶν α profectionem ad elatiorem pectoris oſsis ſedem, in qua caua in duos truncos diſcinditur. Si enim hîc aſſenſionem recuſant, omnem & Anatomicorum ſcriptionem & viſus noſtri teſtationem ſuſtulerunt: quod non modo rectè facere, ſed omnino facere non poſſunt, qui

tauto-

tantoperè de cognitione Anatomica gloriantur. Deinde distantia ex eo loco, vbi partes duas caua fecit, ad cubitum dextrum exæquat eam quæ ex ijsdem initijs ad sinistrum progreditur. Hocque nemo eruditus negat: aut si neget, facit perabsurdè. Ergò locus partitionis esto δ. Cubitus dexter ε, sinister ζ. Linea δε æqualis est lineæ δζ. Æqualibus idem additum relinquit æqualia. Idem in vtroque ductu est αδ Ergo αδε æquat αδζ. Est autem hoc totum αδε, nihil aliud quàm αγ: Et alterum vniuersum αδζ idem est cum αβ. Eadem igitur remotio α à γ, quæ erat τῆς α, à β, distantiæ: quod oportebat contra aduersarios efficere. Quam ob caussam iacet illa nimia laterum vicinitas: & aperta facta est eadem ab vtroque brachio venarum Lienis seiunctio. Idem de Hepate sentiendum: cuius venis necessariò ad δ perueniendum est. Ea de reliquis similibus cogitatio capienda. Constituto autem illo cadit aduersariorum tàm acutè conclusa ratiocinatio: quæ Rustico magis decora erat, quàm lanio: Huic autem cùm ignominiosa sit,

turpissima est Medico: qui si pars ad visum parti cohæreat, non debet arbitrari, tales naturam ductus efformasse, quales ille oculus in cute ascendendo designat. Minor igitur falsa est in ratiocinatione. Sed quid hoc, quod ipsi maiorem quam statuerunt, euertant? In spleneticis enim Saluatellam scindunt, cùm multò propius possent: neq; hoc reuellendi humoris caussa faciunt. Adeò incerta communibus practicis est Medicina, vt leuibus argumentis, ad quæ cogitatio stolido cerebro nata duxit, statim insistant: neq; quid καθόλȣ *sit, considerent, sed idē tum contrario confundāt, faciantq; idem diuersum & diuersum idem. Verùm ab his ineptis Philosophis discedamus: reuertamur autem ad nostrum institutum. Tractant illi accuratè in scholis venas interiores, externas, cephalicas & ab Arabibus dictatas, Basilicas, Nigras, Funes brachij & cæteras, quarū magna est caterua. De his consilium in morbis capiunt, quæ aperienda sit, non secùs, quàm si natura ex singulis visceribus peculiares ductus ad affectum locum quotidie poneret. Axillarem ex vtroq; latere nihil differre docuimus: Quæ verò de communi vena afferunt, ea tàm exilia sunt, vt pudendum sit, graues viros in hunc concursum venarum, cordis affe-*

ctus

ctus referre: quasi Hepatis & capitis venarum conflixus: ita enim illis videtur: cordis commoderationem efficiat, quo nihil ineptius fingi, aut animo comprehendi potest De Cephalica dubitationem ante Vesalium habuit, quoniam Galenus ex imperitia originem illi ab externa iugulari quæ fuerat: Nunc exortus aliis limitibus terminatus est, nobisq; nostri sensus, quibus Galenus nos orbauerat, redditi sunt. Itaq; appellata Cephalica non magis caput sanat quàm iecoraria aut alia quæpiam: quod doctis non est difficile credere: discentibus autem ne semel concepta assensio, ex authorum grauitate iterum elabatur, demonstrare oportet. Nam ad partitionem cauæ venæ ab externa iugulari communis est progreßio, posteà reliquæ venæ se exequant. Totum igitur toti æquum haberi debet: neq; longius à medio capitis Hepatica quàm Cephalica receßit. Sed hanc exceptionem facilè à me impetrabunt, plurimum differre, vtrum brachium in capitis laboribus disseces: Nunquam verò quod illi postulant, venas excipiam. Neq; eadem est morborum capitis tractatio in lateribus aperiendis, quæ vel iecoris vel splenis affectuum erat: quæ omnia viri Anatomici libenter accipiunt. Quibus rebus intelli-

gitur, inanes esse venarum impositis nouis nominibus distinctiones, quæ non pertinent ad hominum vtilitatem, quæ sola parere nomina, constituto discrimine, debebat. Atq; illi quorum studia in tot venarum appellationibus conquirendis versata sunt, Anatomica doctrina non rectè instructi, ad hanc disputationem accesserunt, cùm contrà decuisset ad perspiciendam cognoscendamq; corporis naturam rectiùs prius studijs contendere, quàm nouas opiniones fabricarent. Tractatio enim dissectionum, tùm res alias pulcherrimas docet: tùm hoc malum rationis quod illos in errorem induxit, nobis dissoluit, non esse cur à vicinitate vel ductuum profectione nouas venas constituamus. Ita in pedibus quatuor nobis appellant, Saphenam, Schiaticam, Renalem, & Popleticam, tantumqúe ducuntur authoritate quà capti non prouident, quàm fallaci ratione circunscribantur. Equidem vt concedamus: Habent enim nos ad concedendum faciles: magnum esse Saphænæ dictæ in vterinis affectibus vsum propter venarũ vteri & huius colligationem, frustrà tamen in reliquis seligendis præponendam alteram alteri putant: & ipsius Saphenæ stulta est incisio, si vicinitate rem facimus, quoniam

tiam multo altius, qua eadem vena per sedem tibiæ internam sub cute in varios ramos scissa est, eodem munere felicius perfungeremur. Cessent igitur, adolescentibus dehinc obtrudere varias venarũ frustrà comparatas appellationes: neq; ex locorum coniunctione aut propinquitate delectum suum confirment. Quid igitur? Aliud ne auxilium habent, quod nobis aduersatur? cur hæc Hepatitis sit, splenitis altera? Rectitudinem ductus, κατ' ἴξιν vocant. At est eadem rectitudo & fortasßis commodior ex Liene ad dextrum, quàm ex eodem ad sinistrum. Nam ad δ vsque quod primæ in caua vena diuisionis iuxta ingulum notã habet, vna est via, vna recta deductio. Est aũt posteà ad ε & ζ par quoque & similis ductus, videturq; ex ε ad δ lapsus procliuior quàm ex ζ. Expedire se viri grauißimi ex discrimine non potuerunt, quòd natura aliter venas educat: aliter nos in externa specie hæreamus, & imaginatione fictos canales ex viscerib. rectà sursus ad vicinum brachium excurrentes communiscamur. Quamobrẽ leue est ex rectitudine indicium. Sed hoc multò grauius quod me diu in errore detinuit, Magicum: solere in natura partes partibus respondere,

vniusq; leuationem alteri quoque afferre curationem. Quo pacto videmus, cerebra cerebris, pulmones pulmonibus, sinistra sinistris plurimùm conferre: neq; ignoramus, magnum adiumentum Magis in laterum conspirationibus positum esse. Verùm si diligenter animum aduertas, primùm illi hoc nobis non dabunt: quoniam eo stabilito & concesso, nihil interesset, quam venam, dummodò responderet latus, diffinderemus: & si proportionem sequendam sibi esse putarent, ex Magicis institutis, Cephalica dicta, Lieni plus prodesset quàm axillaris, ex simili positu: quæ duo apud eos absurda sunt, abhorrentia ab illo quod semel placuerat. Ergo hoc nobis non obijcient, aut si id alij conentur, responsio in promptu est, quæ pro dissoluenda captione dici contra aduersarios posset. Nam id nō necesse est, vt quælibet duo, cùm tertio aliquo similia sunt, communem statim medicationem accipiant: Imò verò id nunquam accidit. Si autem illa cōiunctio esset inter lienem & sinistrum brachium, intercederet eiusdem sanguinis communicatio, essetq; brachium sinistrum, totum Melancholicum: dextrum, biliosum, quod sensus aliter inueniunt. Nam teneriora sinistra quæ superius collocantur, sunt: dextra

crassio-

craßiora. Atq; si bilis obsedißet siinistram capitis partem, sinistræ venæ non essent aperiendæ, cùm hæ Melancholicum sanguinem contineant, cuius eiectio non habet vtilitatem in morbis biliosis. Repugnat igitur laterum cognationi experientia: quam aduersarij quoq; huius litis iudicem decernunt. Aiunt enim se ex sensu testatis loqui, quamque ipsi viderint, hanc se sequi vtilitatem: quæ maxima sit ex obseruatione peculiarium venarum: His autem neglectis, se non dubitare quin magna pernicies in contemptione sit. Hoc videamus, quod illi asseuerantius quàm reliqua vrgent. Sumimus nos eandem vniuersalem, qua, qui aliter sentiunt, vsi fuerunt. Ex cuius omißione detrimentũ capimus, hoc si magni fiat, fructum afferet. Ergo quæ res intermissa damnum non adiungit, eis obseruata non erit vtilis. Si in spleneticis sinistram iecorariam non seces, erit sine periculo. Itaq; si seces, nihil magis prodesse potes. Minorem Galenus conceßit, cùm exteriorem aperit venam, non apparente ea, quam interiorem dicunt. Impudens autem sit, si periculosa sectione vtatur: indoctus, si non potius abstineat. Deinde nunquam qui hodie Medicinam faciunt, spleneticam vel iecorariam secant, sed ramum semper

discindunt qui communem venam efformat: aut in manu nouam iecorariam, Cephalicam, Spleneticam liberali mendacio fingunt. Si igitur vtiliter illi venas tractant: nunquam autem Hepaticam incidunt, quod à peritis viris citra sectionem monstrari potest: Constat neque seruatam prodesse, neque intermissam distinctionem nocere. Aduersarijs verò, cum ad experientiam prouocant, concedendum est, vt suo se iugulent gladio, & cæteri intelligant, quantum in Anatomicis contemplationibus progreßi sint. De lateribus eadem est explanatio: Neque est alia caussa erroris tanti, tam longè lateque diffusi, nisi quod veteres cùm falsam sententiam ex vicinitate & rectitudine dicerent, vt verisimilior esset, & benè constituta opinio perturbaretur, proferrent experientiam, qua sciebant animos hominum facilimè flecti: aut quòd si quid incommodi inter secandum ex peregrina causa euenisset, confestim illi secum deliberarent de vitio hoc in sectionem transferendo, neq. prospicerent in longitudinem, Quare quòd in spleneticis morbis sinistram axillarem conferre putant, rectè id quidem dicunt: Conueniret autem non minus, vel Cephalica sinistra vel vtraque dextra: Si tamen

hume

humerariam sinistram incisam aut dextras apertas nocere existiment, grauiter errant, Quod nos hactenus refutauimus. Deinceps autem, non an hæc vel illa conueniat: Fregimus enim hanc opinionem: sed an quæpiam aperienda sit in peste vel curanda, vel ne inficiat, temperanda, exquiremus. Galenus in crudeli sæuitia pestis ait, qui bolo Armeno non fuissent curati, interijsse omnes: quamuis omnia rectè adhiberentur. Ergo neque venæ sectio neque aliud quicquam profuit, sed Antidotis leuabantur solis, quotquot restituebantur. Sed hoc nihil ad nos. Dicimus itaque, neque dissuadere pestem, neque postulare φλεβοτομίαν. In seruandis enim sanis quid effecisti, sanguinis detractione? Moles imminuitur: frigescit corpus: cohercetur putredo. Verùm hæc omnia quid ad pestem adiumenti habent, aut quam mitigationem afferunt? Sic in curandis ægris quid sanguine detracto impetras cùm æquabiliter vitium in humores fusum sit, neque hi alijs medicinis quàm occultis in naturam quasi domicilium suum perueniant. Accidentia leniuntur: Sed de his separatim agetur, neque cum peste confundenda sunt.

De

De medicinis autem purgantibus, vt aliquid disseramus, necesse est: cùm sermones multorum doctorum disputantium ea de re habiti sint. Authoribus quidem ad istam sententiam quam defendimus, vti optimus possumus: Sed quoniam in accommodatione à nobis dissentiunt, eos dimittemus. Nihil experimentis cedimus, quæ cum contrarijs commutari possunt: nullis ex imbecillitate, alui commotione, calore argumentis vtemur. Cùm ad venenum purgantia non progrediantur: quid enim humorum purgatio ad venenum? & insistant consuetis superfluis trahendis, ad pestem nulla fit ex soluentibus curatio. Quid enim si bilem, sanguinem, phlegma, Melancholiam, si omnia funditus euellas, quid veneno detrahes? si fons manet, cordis malum. Quandoquidem igitur hoc patet nostra explicatione, remotis omnibus quæ quidem cibus, purgantia medicamenta, venarum incisiones tollunt, non consequi pestis curationem: superest, vt si sanari potest, quod nos assumpsimus, remedium in solis Antidotis, abiectis reliquis salebris inueniamus. In hac re Galenus vt ostendimus, testimonium suæ experientiæ nominat, nobisq́; assentitur.

DE PRÆSERVATIONE ET curatione per Medicamenta occulta.

VICIMVS hucusq; obstacula, quæ nobis in rectaprogreßione interiecta erant: quibus superatis in illustri nunc medicamentorum tractatione consistimus. Quarequæ simplicia sunt, anteire sinemus, subiungemus autem composita, & ex vtrisq; præstantißima quæ vel pauci scriptis complexi sunt, vel non satis explicatè tradiderunt, nihilq; seruationem à Medicatione distinguemus, cũ suprà definita sint vtriq; communia auxilia.

DE SIMPLICIBVS quæ pesti aduersa sunt.

LIBET mihi exordiri à mirabilibus, & quæ illustri gloria decorari possunt. Lapis Bezoar ab antiquis describitur, magnificentißima laude ad venena qualiacũq;: in quo admirari hoc licet quòd deuoratus, appensus, collo gestatus & ore, venenis omnibus, discrimine sublato, resistat. Habebatur in partibus orientis moleque duodecim granorum Antidotus erat:

aut

aut si thus ab eo effigiem scorpij statis temporibus insculpti recepisset, Thuris vsus pro lapide valebat. Medicamentum à solis Regibus solui poterat: quod filius Mamari vt obtineret, Palatio Cordubensi dicitur emisse. Intercidit lapis sublataque est ex vsu hominum nobilissima gemma. Sequitur hanc Medicinam Lachryma ceruı: quam nonnulli cum antecedente bezoar turpiter confundunt: quidam centum annorum conuersionibus in oculorum angulis ossibus ceruorum annasci putant. Fallopius negat, qui ad pestem eam probauerat, acceptam à Lusitanis. Hi natura ita formari in vesica fellis affirmauerant, in animante hirci simillimo: & vi medicamentosa reliquis omnibus antecellere. Ex Metallicis Hyacinthus anteferri debet: cur verò in pestem agat, Cardanus ridiculè putat caussam esse, tristitiæ depulsionem: & alio locò nescio cuius passionis ex colore immutationem. Posteà Smaragdus est. Sumuntur autem fragmenta illius pondere quinque vel sex granorum, ex vino & aqua rosata commistis. Deinde Topazij: Carbunculi, Sapphyri & Corallij, scrobes succedunt.

Mirum est quod referunt, integros seruari

uari ex poculo aureo, cui ingenerata sit, argenti pars quinta aut sexta. Multis aurum potabile placet, cuius parandi modos operæprecium est considerare propter multiplicem illius in veneno & aliis morbis vsurpationem. Describunt hoc multifariàm. Nos relictis quæ popularia sunt, in rarioribus versabimur, sinemusque suo quenque sensu abundare. Matthiolus in suis Epistolis diuersos modos explicat, qui nobis deserendi sunt: Afferemus autem tres è reliquis magis insignes.

Accipe aquam vitæ eximiam quæ pannum lineum adurat: quam per Alembicum transmittes, vt ad perfectionem nihil desit. Dein accipe sal chelidonij, sal sanguinis humani, & sal mellis ana quantum visum fuerit. Quod triplex sal constitutum in vrinali asperges aqua vitæ suprà posita, ea proportione vt aqua vitæ ad sal quadrupla sit. Clausum vrinale cum suo antenotorio in balneo per quatuor & viginti horas pones. Detracto posteà antenotorio, Alembicoque & recipiente adhibitis, iũncturis probè præclusis stillent in cineribus, vt sal & aqua transmittantur. Si quid mãserit, de nouo distillatã aquam affunde, dum totũ transmissum sit.

Tum

Tum vnciam vnam salis denuò misce & per Alembicum, vt anteà, exige. Hoc adhuc semel repetes: & quod destillauit, pones in vase alto angustoq́; per quinquaginta dierum decursus ad circulandum, ne vas respiret. Quo interuallo absoluto, in fundo desidentem ὑπόστασιν albam instar vrinæ sani viri reperies. Hāc dimittes, sed aquam euacuabis cautè in aliud vas mundum. Claude vas aquæ circulatæ ne respiret, & serua in balneo. Posteà Lunam recipe, ex qua cum Mercurio in calcem redacta studebis vt Mercurius totus remoueatur. Ita solem quoque calcinabis, hæcq́; duo separatim singula in patinis vitreis posita, melle despumato affuso optimè miscebis, super cineres vt bulliant. Aqua dehinc distillata calida mel à calcibus remouebis, vt calces solæ maneant. Affundes mel secundò & tertiò, & repetes hoc opus ter, miscendo, & abluendo. Deinde cape duo corpora in calcem soluta, & lota, inque vas solutorium constitue singula separatim, affusoq́; menstruo, vt tribus digitis excedat, claude vas antenotorio, iuncturisq́; obturatis cum cera gummata ne respirent, pone viginti quatuor horis in balneo vt leuiter bulliāt: posteà binis diebus in cineribus. Tunc partem Solis quæ soluta est in

 aliud

aliud vas transferes. Sic partem Lunæ solutam in peculiare vas euacuabis, eritq́; Sol flaui: Luna cærulei vel viridis coloris. Dissolutiones singulas singulis vasis, vt suprà, in balneo conseruabis: Terramq́; vtranq; non solutam super cineres exiccabis. Quod si ritè peregeris: cuique affunde menstruum nouum, & vas antenotorio clausum, vt suprà, in balneo colloca, vt leniter bulliat, cæteraq́; omnia toties repete, dum omnia soluantur. Itaq; vtrunq; dissolutum peculiariter quadraginta diebus putrefacies, postq́; obstructis iuncturis totum menstruum distillatione in balneo elicies: Corporaq́; manebunt oleaginea forma: Tum denuò aquam iamdudum destillatione expressam vt tribus digitis excedat, asperges, inq́; vase cum antenotorio putrefacies per diem naturalem. Quibus factis per cineres lento igne traijcies, posted verò aucto semel igni vt in aquam transeat aër, demum ita amplificabis flammam vt in aërem transcendat ignis. Frigefactis vasis, materiæ quæ remansit nouam aquam affunde, seruato spiritu animato cuiusque corporis in suo recipiente benè clauso ne expiret. Clauso iterum vase putrefacies, per cineres exiges, ignemq́; augebis, vt suprà fecimus, idq́; toties dum vtraq; corpora priuatim per aëream reuolutionē trans-

 mittan-

mittantur per Alembicum. Quòd si integra non transeant, quod superest, in alios vsus seruabis. Cæterùm cape spiritum Solis animatum, perq; cineres septenis vicibus corrige, neq; tolle quicquam terrestris materiæ, quæ in singulis rectificationibus manet in fundo: sed his semper relictis quod exijt, reddes dum septies opus perfeceris. Idem facies in aqua Lunari animata superius seruata: Binas igitur aquas septies correctas coniunges, quas probè occlusas per sexaginta dies in circulum ages: Tumq; nouo nomine notatur, Menstruum admirabile, Acetum acerrimum, Aqua sicca, &c. Accipe igitur tres vncias Solis, quem in calcem rediges, dissolues, ab aqua in balneo separabis, vt suprà factum est. Debet autem hæc dissolutio fieri cum eo menstruo quod suprà destillatione euocatum, & cum triplici sale effectum fuit acutum. Remota per balneum aqua, affunde Menstruum illud admirabile vt tribus digitis superet, operculoq; adhibito & iuncturis optimè clausis admoue cineribus ad ignem lentum. Euacuabis igitur solutum, & translatum in aliud vas custodies occlusum. Remanenti verò materiæ adde id totum, quod de menstruo admirabili superest, vasq; quàm optimè obtura cum operculo, vt Sol totus dissoluatur.

Solutio-

Solutionem priori adiunge, quæ instar rubini vel carbunculi rubebit. Deniq; si in balneo per viginti dies: & per totidem in cineribus ad circulum agitaueris, reperies in fundo gummi quoddam instar carburculi, & aquam huic circunfusam albam quæ cautè semouenda est, ne gummi conturbetur. Habes itaq; verum Aurum potabile: naturæ humanæ conuenientissimã Medicinam ad omnes morbos, præsertim autẽ Phtysicos, Hydropicos, Leprosos, & Pestilentes. Si impensas metuis, & ne res familiaris ex tractatione antegressæ præparationis delabatur, sequente modo licebit experiri. Aurũ purissimum, in folia explicatũ constitue in vase vitreo præcluso mẽstruũq; ab omni phlegmate liberatũ (id est, quintam vini ὀσίαν) sed cũ sale Armoniaco philosophorum puro, sublimato mũdoq; ab omni sorditie & terrestri materia, acutius factũ affunde: Vase autem & iuncturis clausis lutoq; obductis, in cineribus tepidissimis & lentissimis illud collocetur, paucisq; diebus elapsis, in aquã citrinã claram & lucentẽ aurum solutũ erit. Aperto igitur vasculo, aquam cautè ne à fecibus corrumpatur in aliud vas mundum transfunde. Totum deinde opus hoc in relictis auri fecibus repete affusione noui acuti menstrui, & reliquis, cernesq; iterum aquam

colore tingi: quam vt suprà, euacuabis. Hoc totum toties faciendum est, donec aqua à fecibus non amplius tingi poßit. Accipe igitur aquam omnē coloratam in qua totum aurum confusum est: & in igne lento cinerum per Alembicum exige. Exibit aqua colorata cum quinta essentia auri. In fundo autem desidunt feces salis Armoniaci, neque ex his quicquam cum auro eductum est. Vt verò quintam essentiam vini à quinta auri disiungas, phlegma ardentis aquæ affunde ambabus mistis, lentoq; igne in balneo Mariæ vt stillent, procura. Educetur aqua clarißima, quinta vini substantia cum suo phlegmate confusa. Quinta verò vini οὐσία in fundo sola manet purißima instar mellis, odore incredibili.

Sed & tertius modus est facilimus. Aurum purum limatum, solutum in aqua forti accipe, & in balneo per Alembicum aquam totam exige. Quod verò in distillatorio hæret, aurum calcinatum, in vitreo organo positum cum aqua mellis distillata, vt hæc tribus digitis sit altior, miscebis: Aquam extrahes. Affundes in extractæ locum aliam similem, hocq; toties dum salsedo quam ex aqua forti aurum attraxerat, tota ablata sit. Dulciori igitur effecto auro aquæ vitæ septies destillationem perpessæ

affunde

affunde, vt calx auri ſoluatur: ſeparaq́; aquam vitæ cum Alembico vt aurum in fundo veluti cera hæreat, aut oleum groſſum: quod eſt potabile aurum. Cæterum ne parandæ mellis aquæ rationem ignores, Accipe mellis puri tantum, vt tertia pars organi expleatur, immiſsiſq́; duobus aut tribus lapillis minutis viuis, qui in aquis reperiuntur, ad balneum adhibe, & artificioſè aquam euoca. Vires auri potabilis vt recenſeam, non eſt opus; quæ ab infinitis Metallorum Magiſtris deſcribuntur. Eoq́ue nobis eſt ſatis factum, ſi in peſte egregia illius vtilitas hominibus probetur. Sequitur aurum proximè, Arſenicum: de quo anteà diffuſe diſſeruimus.

Ab animalibus deprompta Medicinæ ſequentes ferè ſunt: Os de corde cerui, teſtimonio Matthioli & Fumanelli. Lapis ex aſpidis capite quem ſuſpenſus euomit. Picus linguis eorum vtitur. Ciconiæ pullus nundum volans, plumoſus tamen, viuus ollæ teſtaceæ incluſus, furni vapore in cineres cõburitur, efficaciſſimo ex vino ad peſtem adiumento. Commendant alij ciconiæ ventriculum. Excellens eſt cornu monocerotis quod ſuperiorum gloriam in propulſando veneno vincit. Reliqua nota ſunt.

Ebur si legitimum sit ex Elephanto.
Aqua ex sanguine verris castrati,
Fimo bouino,
Sanguis Ciconiæ,
Anatis vtriusq;,
Gallinæ nutritæ serpentibus.
Anseris,
Hædi.
Viperæ.
Scorpiones.
Stercus pueri cũ Moscho de vino potũ,
Columbarum incensum.
Vrina pueri.
Oleum ex stercore humano,
Scorpionum.
Viperarum.

Itaq; progrediamur ad terras, & ea quæ mare suppeditat, auxilia. Lemnia terra variationem in colore habet; neq; verum est, rubedine illam circunscribi, quod Fuchsius putat: quoniam eadem terra, ex eadem lacu eruta, diuersis modis natura tingitur, vt vel ex obscuro pallidè, vel nitidissimè rubeat saturato colore: aut varicolor sit ex albo & rubeo: estq; in his singulis à minimis & obscuris coloribus ad illustres progreßio, vt quædam alba videri poßit: quã aiunt præstantißimam esse. Verum iudicium aliud sequendum est certius ex gu-

ſtu, vt terras ſeligere poßimus: ſi aromaticum ſaporem fundant, & inſtar ſeui mandendo colliquata, non admodum ſabuloſa ſint: quamuis ſigillorum & notarum conſignationibus facilimè cognoſcantur. Effodiunt in Lemno ſexto Auguſti die, ſolenni pompa: neq; pòſt decurſu totius anni, licet cuiquam venas huius terræ explorare, aut apertas intueri. Secundo loco ſequitur terra antegreſſa, bolo armeño immiſta: Deprehendunt hanc temperantiam tùm ex reliquis indicijs, tùm maximè ex ſigilli notatione quod duas tantum literas habet, mirificè conuolutas. Tertia eſt in conſecutione ordinis, Bolus ſeu gleba Armenia, quæ cùm pallida ſit & in luteum deſtectat, falſò hodie in Medicinis rubea circunfertur. Naſcitur in Armenia in Agro Agaraces, monte Hagarana, ad peſtem præſens auxilium. πίνεται *ait Galenus,* μετ' οἴνου λεπτοῦ τὴν σύστασιν, κεκραμένου μετρίως, μὲν εἰ ἀπύρετος εἴη παντάπασιν ὁ ἄνθρωπος ἢ βραχὺ πυρεταίνοι, πάνυ δ' ὑδαρέστερον εἰ πυρέττοι μειζόνως. *Libuit ſermonem Galeni totum recenſere, vt nobis tacentibus, febris in peſte appellatio tollatur. Quid eſt peſtis? Febrem eſſe aiũt. Quæ eſt Galeni ſententia?* ἀπυρέτους *quoſdam eſſe, qui peſte torqueãtur. Quid ſequitur?*

θ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρ δω.

vt faciam. Perspicuitas conclusionis loquitur, si quidam sint ἀπύρετοι, febrim esse pestis consequens σύμπτωμα: non genus, cùm species semper afferat consecutionem generis: Itaq; nisi genus abesse à specie posse arbitrentur, desinent febrili constitutione pestem explanare. Non concedimus, inquient, Galeno. Certent igitur cùm illo cui hactenus omnia crediderunt, in cuius authoritate delitescunt: Nolint mecum, qui hoc quidem libenter, febrim ad perceptionem pestis nihil conferre, Galeno assentior, quanquam id mihi absurdum videtur, non moueri illos authoritate acuti hominis, & principis, & præceptoris, & nihil docentis eorum, quæ non ex firma immotaq; conclusione, aut sensuum testimonio dicuntur. Vellent enim multò illustriorem esse vnius hominis in grauissima disciplina gloriam. Hæc igitur cum imprudentibus Medicis acta sint, qui cùm hominem veritati anteponunt, sæpe ad id quod minimè volunt, reuoluuntur.

Sequitur bolus orientalis, quem constat non esse Lemniam terram ex constanti sapientium hominum testimonio, à quibus illæ terræ propter discendi cupiditatem peragratæ sunt. Placet nobis cum quibusdam Medicis rubricam esse Synopicam:

Et ex

Et ex Cappadocia ad nos afferri Veneti mercatores teſtantur. Non contemnendam leuationem in venenis creta Melitenſis efficit, niſi in gypſo à corruptoribus poſita ſit. Odores ex ſuccino & Ambra parantur ad hoc malum. Candidum autem ſuccinum pondere denarij potum & naribus inunctum quod ex ſuccino eſt, oleum aut ſaccharaceis placentis immiſtum, mirum eſt, quàm commendent practici Medici. Sed nos ad herbas properamus. Ex his potentia excellunt.

Rutæ Caprariæ ſuccus, & illius radicis decoctum: Herba etiam ipſa comeſta, vel impoſita. Egregiè autem auxiliatur ſtillatitius liquor.

Angelicæ radix mole drachmæ dimidiæ, cum Theriaca, ex aqua Angelicæ pota: aut ſola naribus admota.

Antitoræ radicis, ſcrupulus vnus, cum aqua roſacea.

Ariſtolochia longa, rotunda, & vulgaris.

Galangæ radix manſa.

Laſerpitium.

Gentiana deuorata & dentibus agitata. Aqua deſinentibus canicularibus diſtillata ex radice contuſa.

Raphani ſylueſtris exiguum pondus.

Ruta.

Petasites.

Saniculæ fœminæ radi. puluis ex vino.

Scabiosa.

Laureola.

Scordium.

Verbena.

Rosmarinus coronarius.

Saluia.

Pulsatilla Matthiolo: Anemone purpurea Fuchsio

Pimpinellæ maioris seu hircinæ saxifragiæ radix succusq́; radicis, aut stillando aqua expressa.

Tormentillæ puluis ex aqua debita ad integram drachmam: succus radicis, & herbæ: Aqua stillatitia cum Theriaca.

Thlaspi à Manardo extollitur.

Radix Valerianæ pota & odoramenti loco vsurpata, tum quæ in balneo euocata est, aqua.

Asclepiadis radix.

Calendula.

Gentianellæ, cruciatã appellant, Aqua ex radice & herba: Radicis puluis.

Zaduaria. Zingiber.

Nux vomica contrita ex ouo sumitur, quæ cùm canem iuguletᵹ, homini nullum damnum adiungit.

Anagallis vtraq; sudore venenũ pellit.
Allium pro rusticis, & frigidis.
Agaricus venenum purgat.
Bethonicæ folia: & coronariæ Bethonicæ, quæ in coronas puellarum absumitur, radix.
Dictamni Cretensis folia.
Albi radix & aqua.
Asphodeli radix semen & flores.
Hypericum, vel perforata.
Iuniperi folia, succus foliorum, semen, lignum.
Lauri folia, baccæ.
Ligustici radix & semen.
Succisæ radix, berba & aqua stillando comparata.
Nux Moschata.
Aqua ex putaminibus iuglandum.
Veronicæ aqua, Herba decocta, puluis.
μονόφυλλος cum radice ex vino.
Ex Fraxini interiore cortice liquor distillatus.
Aqua Filipendulæ.
Heleny aqua, radix.
Ellebori nigri radix, per aures transfixa: pectori calcaneo inserta præseruat.
Consiliginis radix læua effossa ante Solis exortum ceremonijs seruatis auri infixa: & liquor potus.

Cinna-

Cinnamomum.

Citri cortex ad venena experimento probatus.

Radix Bardanæ. Chamædrys.

Minoris Centaurij succus & aqua.

Attractylidis hirsutioris, vulgò benedicti cardui, folia, semen, & aqua.

Spinæ albæ semen cum foliorum aqua commistum.

Bistortæ radix & aqua.

Suarij cardui, Chameleontis albi, vel Carolinæ, officinis Cardopatij radix mole vnius drachmæ ex vino.

Chelidonij magni radicum Manipulus, ex rosaceo aceto sudorem mouet.

Dracunculus, translatione experientiæ: quoniam manus eius succo inunctæ serpentes abigunt.

Syluestris Coronopodis, drachmæ duæ ex vino albo.

Cyani flores & semen.

Crocus.

Rubiæ ex Maluatico vel aceto, drachma vna.

An verò hæc omnia venenis aduersentur, dubium nobis est: quoniam quæ sudore malum vincunt, nisi in facultatem robustam incidant, videri possunt, nihil ad sanitatem collatura. Quamobrem si quid

occurrat, quod non habet denotatam apud Medicos veneni trahendi vim, huic cætera miscebimus, quæ adhibita consuetudine veteres internoscere pro occultis medicamentis potuerunt. Oportet enim ad medicinas præscriptas habere artem quandam, qua occultas à manifestis possimus distinguere, & vsus adhibendus est, vt ad absolutam curationem nihil prorsus desit. Licebit autem ea omnia in varias figuras cogere, quarum efformatio apud Medicos regulam non habet: nisi quòd igni expressa omnia commodiora sunt, & stillantium liquorum magnam oportunitatem ad curandum ars humana dedit. Nam si mors fabricam nostram dissoluit: ad hanc autem morbo veluti itinere quodam progredimur: perspicuum est, omnium approbatione, morbos esse ad corruptionem antegressas præparationes. Itaq; quæ morbos sanat, Medicina, à corruptione mortales vindicabit: tantoq; salubrior est, & magis excelsa, quò arte studioq; hominum longius ad integritatem processit. Alchymica verò medicamenta puriora, fecibusq; & immunditie solutiora & magis libera sunt, quàm vulgaria sordibus & crassis inquinamentis cõtaminata. Quid enim sordidius quàm tota oleorum & serapiorum in nostris officinis tracta-

tractatio? Reliqua ferri possunt Sed cauere debebant Medici ne eam quæ tributa est Medicamentis tantam qualitatum præstantiam occultarent obscuritate, terrestris & feculentæ materiæ: ne quod uirtutibus plantarum in curando effecerunt, tantum aut amplius, impuritate terreæ substantiæ euerterent. Hæc tamen alio loco copiose explicabuntur.

DE COMPOSITIS MEdicamentis quæ veneno resistunt.

DIXIMVS, licere omnibus suo arbitratu ex simplicium coniunctione nouas Medicinas constituere. Sed quoniam arte nihil effici potest, nisi is qui artem exercebit, multa perceperit: & præstat initio, re nōdum cognita, ad veterum se authoritatem & experientiam conferre: seligemus quædam, quæ & artificiosè vnita sunt, & insignem vtilitatem suam aliquoties probarunt. Ad harum posteà similitudinem discentes suas cogitationes referent, studebuntque vt exprimant veterum diligentiam in similibus reperiendis. De Theriaca, Mithridatica, esdræ confectionibus, quarum & vsus & compositionis per-

nis perceptio vulgaris est & notißima, nihil separatim agemus. Versabimurq́, in illustrium & rariorum tractatione. Itaque primum locum tenet Antidotus sequens:

Recipe Olei antiqui centum annorum, (quo si cares, coque quod recentius est ad acredinem in sartagine, libras quinq.

Terebenth. optimæ, vncias sex.

Euphorbij.

Castorei, vtriusq́, drachmam vnam.

Lumbricorum ablutorum vino Maluatico, Manipulum dimidium.

Mista collocantur in vase vitreo, bulliuntq́, in balneo, per conuersionem decem horarum, (liber manuscriptus quatuor horas nominabat). Colo traijciantur sine expreßione per pannum mundum, misceanturque.

Scorpiones sub Syrij ortum capti centum octuaginta.

Viperæ fœminæ duæ in frusta dissectæ cum capitum, caudarum, & sanguinis retentione.

Bulliant denuò vasq́, vel Soli exponatur, vel arēna sepultum sit per decem canicularijū dierū decursus. Tum adiunges.

Zaduariæ. Tormentillæ.

Gentianæ. Dictamni albi.

Aristol. longæ.

Rhabar-

Rhabarbari electi, singulorum vnciam vnam.

Altheæ,

Perforatæ,

Ebuli,

Rosmarini singulorum siccatorum, Manipulum dimidium.

Theriacæ,

Mitridat. confect. vtriusque vnciam vnam.

Tritis quæ teri possunt, misceantur omnia & in vitreo vase probè occluso in fimo equino condantur ad sexaginta dierum effluxus vel amplius.

Extractum vitrum igni admotum stillatitium liquorem dabit, preciosissimum ad venena. Cæteri putrefactione contenti sunt, neque ad stillationes progrediuntur. Sed his vngendo satisfactum est, illinuntque arterijs manuum, pedum, temporum, & dorso: interdum cordi adhibent. Repetunt ter vel quater, vt sex horæ intercurrant inter duas admotiones. Vsus eius maximus est, in viperarum ictu, vermibus & peste: inunctumq; & per os assumptum eximiè prodest.

Posteà hoc quod sequitur, laudatissimum est medicamentum. Accipit autem

Radic. Tormentill. viridi. libr. vnam.

Dictamni,

Dictamni, libram dimidiam.
Helenij, vncias quatuor.
Buglossæ,
Borraginis cum suis floribus, vtriusq; libram vnam.
Pimpinellæ,
Scabiosæ, vtriusq; libram dimidiam.
Succi Limonum, libram vnam.
Theriacæ, libram dimidiam.
Aquæ ardentis ex vino optimo, vncias decem.
Terræ sigillatæ,
Boli Armeni vtriusq; vncias duas.
Been albi, rubei.
Margarit. splend. omnium vnciam vnam, & dimidiam.
Off. de corde cerui, vnciam vnam.
Rasuræ Eboris, vnciam dimidiam.
Croci, drachmas tres.
Camphoræ, drachmas duas.
Foliorum auri, vnciam dimidiam.

Auri folia cum melle in Porphirio terantur: Deinde in ampulla aquæ ardentis ritè obturata, per triduũ statue. Sic tritas Margaritas in occluso vase, quod succum Limonum habet, per totidem dies conserua. Radices autem optimo vino lotas, siccatas & concussas in mortario optimè: Herbas & semina mediocriter: omnia coniun-

cta in vitreato vase obstructo in fouea trium pedum alta pone, cuius fundum calx viua dimidij pedis altitudine tegat. Debet in medio vas collocari, circunfusum fimo equino & tectum, aqua aspersa, vbi per duodecim dierũ interualla fuerint putrefactæ species, renouato in triduum fimo: stillando ad ignem omnibus rectè occlusis aqua extrahatur, quæ bis fecibus reddenda est: retinendaq́, cùm tertiò per Alembicum exegerimus. Tertia igitur hæc stillatio quartò repetenda est, sed in vitreis vasis ad balneum: Tumq́ demùm in maximam vtilitatem seruanda, quam præbet vel sola drachmis quinque pota: vel cum auro potabili.

Primò simile est, quod iam describimus:

Cape olei Hyperici,

Ex infusione rutæ capraria,

Florum momordicæ, añ lib. 1.

Scorpiones viuos numero 100.

Viperam viuam vnam.

Olea ferueant simul in duplici vase & cùm bullire incipiunt, impositos viuos scorpiones & viperam viuam obstructo vase coquito ad horam. Coctioni

Adde florum Hyperic.

Altheæ,

Ebulorum,

Ruta

Rutæ Caprariæ, ana Manipulū vnum.
Pulue. Gentianæ,
Dictamni albi,
Cort. rad. capp.
Aristol. vtriusq.
Baccarum Lauri,
Pœoniæ,
Ireos,
Cyperi, omnium vnciam vnam.
Cinnam. vnciam dimidiam.

Vase obligato bulliant ad ignem lentum per horæ spacium: soliq. per viginti dies exposita diligenter exprimantur stillando. Vngendo auxiliatur strenuè.

Commendant alij ex sanguinibus medicamentum Damocratis, quod apud Galenum est legere lib. secundo de Antidotis. Nostra descriptio paulò aliter habet, quam componunt.

Sanguinis sicci anatis maris, fœminæ,
Anseris,
Hædi,
Rutæ syluestris recentiorum,
Sem. Cumini,
Fæniculi,
Anethi,
Napi,
Rapi, ana drachmas tres.
Rad. gentianæ, Trifolij,

Schenanthi,
Thuris,
Rof.rub.ficc.
Rad. Dictam. albi, ana drachmas quatuor.
Piperis albi, longi.
Cofti.
Valerianæ.
Sem. Anif.
Cinnam. omnium. drachmas duas.
Myrrhæ.
Nardi Indicæ, vtriusq; drachmas fex.
Laferis odorati.
Ammoniaci, vtriusq; drach. tres.
Sampfychi,
Agar. trocifc.
Rad. chamæl. albi, ana drach. duæ.
Ireos.
Croci.
Rhabarbari.
Zingiberis.
Mastiches, omnium drach. vnam.
Stæch. drachmas quinq;.
Carpobalfami officinarum, fcrupulus vnus.

Tenuiffimè trita, cum melle coeant in confectionem liquidam: aut in conuenientibus oleis cocta, fepultaq; magno interuallo in fimo equino ad diftillandum adhibeantur.

antur. Venenis aduersum est: & apud practicos miscetur soluentibus pharmacis mole exigua: quod nos non vituperamus, si purgatione sit opus. Verùm ostendimus ad pestem apertionem alui nihil conferre.

Confectionis Saxonicæ laus ampla est, illiusq; vsum primus Moybanus in Medicam Remp. introduxit, cùm vim ad venena insignem, multorum sensibus testatam deprehendisset,

Habet Rad. Valerianæ, vnciam dimidiam.

Hirundinar.

Vrticar. minor. vtriusq; vnciam vnam.

Polypodij quercini.

Althe̜æ,

Angelicæ syluestris, omnium vncias duas.

Satiuæ recentis, vncias quatuor.

Cort. rad. Laureolæ vnciam vnam cum semisse.

Radices effodiendæ sunt inter Augusti diem quintum & decimum, & septembris octauum.

Incisæ igitur radices in olla vitreata optimè obstructa positæ, cõspersæq; acerrimo aceto vt duobus digitis excedat, ad lentum ignem bulliant. Olla aperta acetoque abiecto siccato radices vt teri possint in

pulueres. Tritis igitur adde acinos herbæ paris viginti sex, & fac puluerem, quo vteris ad venena, pestem, Asthma, Icterum Lienis obstructionem, retentos menses, calculos & quartanam. Licebit in cane periculum facere quantopere venenis repugnet.

Aquæ auriæ appellatæ non adeò artificiosam descriptionem circunferunt, cùm eam aiunt recipere,

Rad. Laserpitij,
Gentianæ,
Dictamni albi,
Tormentillæ,
Carui, ana drachmas tres.
Rad. Aristol. long. rotund.
Helenij,
Pimpinellæ,
Bistortæ,
Chærefolij,
Rutæ,
Centumnodiæ,
Menthæ,
Raphani syluestris, omniũ drach. duas.
Boli Armeni sesquidrach.
Hisque omnibus in puluerem redactis miscerí volunt.
Mithridat. confect. libram dimidiam.
Theriacæ, libram vnam.

Succi

Succi Chelidoniæ, vncias quatuor.
Veronicæ, vncias tres.
Vini sublimati, libras quatuor.

Distillant in vesica vitrea rectè occlusa ad balneum, magno vsu ad venena. Cæterùm sudorem eliciunt, post exhibitionem drachmarum trium. Possunt similes aquas conficere, qui rationem componendorum simplicium assecuti sunt: neque ex instituto veterum, antiquis tantum vtemur & paratis confectionibus. Itaque ex ijsdem medicinis tabulas, electuaria, pulueres efformabunt suo arbitratu: hocq́, sine aliena industria consequentur. Nos verò gloriosis, & excelsis medicamentis insistemus, quæ cùm ingenij acumine constituta sint, non habent facilem comprehensionem.

Recipe auri vitæ sequentis præparati grana tria. Quod ablutum cum aqua rosarum & conseruæ rosaceæ mistum dabis vt deglutiat, Eijcit venenum sudore, vomitu, commotione ventris, admirabili potentia. Fit aurum vitæ ex Mercurio cum aceto & sale loto, & auro vngarico subtilißimè contuso: ex quibus Amalgama effectũ, cũq́ sale & aceto ablutũ, in vitrea vesicula collocabitur, toties aqua forti circũfusa, dũ in aquã Mercurius totus fundatur.

Apposito Alembico & vesica vndiq; obstructa, lento primum igni, posteà aucto, stillationem institues, vt spiritus omnes aquæ fortis expulsos esse, notare possis. Tùm in frigefacti vasis fundo reperies massam rubeam, quam in aperto loco in puluerem teres, ne ex fumo detrimentũ capias. Puluerem vt correctior sit, ità parabis. In ignitam conijcies pulueris duas vncias, & cum spatula probè agitabis in fornace probatoria, continuatione laboris vt spiritus aquæ fortis omnes euanescant. Hoc secundò facies, vt secura sit pulueris in malis curandis tractatio.

Est apud me integra Medicinæ magnæ descriptio ex puris essentijs quintis miro artificio paratæ: habetq; illas centum & quinquaginta simpliciũ copulatas, ea proportione, vt è cœlo inuẽtio delapsa videatur. Quæ quoniam vberiorem explicationem requirit, hoc loco à nobis prætermissa est.

Angelicum puluerem, apud Massam de morbo Gallico: alias Mercurij ad pestem conformatas tractationes in secretis Gesneri remedijs inuenies, cum cæteris diuersis ad hanc Luem ex vitrioli oleo, & variata aquarum vitæ distillatione Medicinis: quas cùm diligenter authores scripserint, noluimus in nostrum librum transferre.

Solent

Solent quidam recentem panem perforatum replere Aquæ vitæ sequentis, vncia vel media vel integra, & vini Cretici vncia vna: panisq; calefacti foramen vmbilico aptare. Iubent autem vt tribus horis sudet: Qua re aiunt se aliquoties effecisse vt in panem quicquid erat in ægris veneni, transumeretur.

Aqua vitæ in sequentem modum parata est.

Recipe Cinnamom.
Galang.
Zaduar.
Caryoph.
Piperis longi,
Calam. arom.
Macis.
Cingib.
Gentianæ, omnium vnciam vnam.
Serpentariæ,
Pimpinellæ,
Tormentillæ,
Dictamni,
Sigilli Salom. omnium vnciæ dimidium.
Sperm. ceti, drachmas duas
Mumiæ, sesquidrachmam.
Theriacæ opt. vncias quatuor.

Aquæ vitæ rectiß. distillatæ lib. sex.

Tritis in puluerem ijs quæ conteri posſunt, omnia exactè miſceantur, & vt lento igne aqua per Alembicum ſit transfuſa, ſtudendum eſt: quæ drachmis binis pota, ſudore pellit malum.

Puluis eſt radicum, ad ſudorem mirificè conferens. Componitur ex

Rad. Ariſtol. longæ,
Serpentar. vtriuſq; vna vncia.
Tormentillæ, tribus vncijs.
Dictamni, quatuor vncijs.
Gentianæ, quinq; vncijs,

In mortario concuſſa linteo illigentur.

Dein cape Allij caput vnum
Cepæ vnum.

Partes ex ſingulis fiant viginti aut amplius, & mundentur, Adde
Croci, drachmas tres.

Bulliant in 5. q aquæ communis per horam dimidiam.

Quæ cum effluxit, ollæ ab igni remotæ imponitur ſuperior radicum tritarum colligatio dum aqua frigeſcat. Tecta tamen olla erit ne reſpiret. Extractum linteum deſiccabis in vmbra, & ſeruabis ad vſum.

Dabis ægro, cui partes neceſſariæ oleo aliquo ſuperiore vel ſimili munctæ ſunt, drachmas geminas cum vna vncia ſequentis liquoris. Recipe

Recipe Mellis libram vnam.
Aceti, libram dimidiam.
Raphani,
Cepæ. vtriusq; vncias duas.

Menſe Iulio & Auguſto in Solaribus radijs ferueſiant. Poſteà per Alembicum traijciantur.

Bibet, ſi vomat, toties, dum vomere deſiſtat: & ſemel abſterſo ſudore, ius pulli cum ſaccharo deglutiet. Quinq; elapſis horarum temporibus repetet drachmam vnam pulueris ex aqua fontana: cui poſteà ſatisfactum erit confirmantibus. Aut ſi mitius poſtulent, miſceant

Saluiæ,
Rutæ,
Calendulæ,
Morſus Diaboli, añ Manipulũ. vnum.
Verbenæ,
Scabioſæ, vtriuſq; Manipul. dimidium.
Rad. Bardanæ, vnciam vnam.

Vino omnia macerata ſtillatione per Alembicum exprimant, & vtantur duabus vncijs.

Cùm iam ſudoribus diffluunt, præſcribe drach. duas cum ſemiſſe ſequentis aquæ.
Accipiuntur, rad. angel. vnciæ duæ.
Graforæ, Geſnerus, Duronicum interpretatur, vncia vna.

Morſus

Morsus Diab.
Tormentill.
Dictamni albi,
Cærolinæ,
Gentianæ, ana drachmas sex.
Theriacæ, scrupulos quatuor.
Aquæ Veronicæ, libras tres.
Aceti, libram vnam.
Ellebori nigri, drachmæ duæ.
Nuces immat. viginti.
Contunde quæ id ferunt, & distilla.

Aqua Theriacalis laudem consecuta est, quæ habet.
Rutæ caprar.
Veronicæ, añ Manipul. vnum.
Rad. Althea.
Tormentill.
Angel. ana vncias quatuor.

Minutim concisa infundantur per diem naturalẽ, in vini maluatici libris quatuor: additaq; vetustißimæ Theriacæ sescuncia instituatur stillatio. Rusticis ob vehementiam conuenit potus ex Theriacæ.
Aquæ vitæ opt.
Succi allij, omnium vncijs tribus.
Aceti fortiß. vncias sex.
Succi Rutæ sescuncia. commistis pro potione.

Ciet vndiquaque sudorem, habetque

dosin duorum ad summum cochlearium.
Tot igitur exemplorum coaceruatione puto discentibus satisfactum esse. Quæ supersunt, ea aut tam leuia sunt, vt sine vlla animi contentione inueniantur, aut doctorum hominum sermone vberrimè explicata sunt, aut doceri in publicis scriptis non debent, idq; propterea vitiosum in illis putandum est, qui de omnibus vbique disputant, aut in arcanis aperiendis modum non tenent.

DE ACCIDENTIBVS QVÆ Pestem sequuntur.

IN HIS non tantùm studium tamque multam operam ponemus: ne res tractemus à practicis antè tractatas, à quibus quæ dicta sunt, nos tuemur. Symptomata communia sunt, pestis cum putredine copulatæ imbecillitas virium, Nausea, Vomitus, Febris. Ventris fluxus, & obstructio, sitis, Delriũ, Bubo. Horũ quædam pestis sunt propria: Reliqua ex putredine proficiscuntur. In infirmitate restauranda, hoc monemus, vt ijs quæ cordi familiaria sunt, misceant ægri ἀλεξητήρια, cùm multò antè effectum sit, imbecillitatem pestilentem nulla coarctatione aut frigore depelli, neq;

neq; consistere in dissolutione vulgaris roboris: sed vnicam habere leuationem, vsum abditæ & abstrusæ Medicinæ. Vomitus non rectè primùm cohibetur: posteâ verò Cydoniorum, boli Armeni, & astringentium vsu, Emplastro ex crusta panis, admotis, cucurbitulis coherceri debet. Nausea cùm reliquis, tùm maximè ceparum morsu tollitur. Mirum est quod de scordij pulueris & succi viribus affert Fallopius, desinere illis alui solutiones, qui alterutrò vtuntur: quamuis Dioscorides cum acrimonia astringere scordiū tradat. Sitim extinguunt pilulæ ex seminibus, quatuor frigidis maioribus, & ijs quæ minora vocant, cum mucilagine Cydoniorum & Tragacantha confectæ. Aluum aperit aqua infusionis granorum sebesten confractorum, & foliorum integrorum volubilis minoris. Reliqua popularem & peruulgatam curationem admittunt. Sed de tumore copiosius differendum paulò est. Sequi igitur naturam si ad conuenientem locum decumbat, & stare oportet in eo quod ab illa iudicatum est. Sin debilitata mali magnitudine tradat se constringendam veneno, aut non satis tutò bubonem ponat, Medicus illic Antidotis, hîc autem Chirurgia quoque adiuncta, facere parabilem

debet, & bono loco terminatam expulsionem. Eam ob caussam si naturæ cum morbo grauis sit luctatio, nobisq; tumor non rectè constitutus videatur, cucurbitulis detrahendus est ad congruentem locum. Maximè autem confert, si copia eius fieri possit, ostrea viua probè tumorem ligata, quæ vi quadam allicit ad se venonosam materiam: & toties illa mutanda est, dum eo bubo sequatur quo velimus. Idem, sed parcè nimis & restrictè, Ranæ viuæ præstant. Lysimachia supra tumorem vinculis illigata, deorsum præmit venenum, & contra nititur, neq; reditum ad eum locum sinit, in quo omnia sunt partibus præcipuis & præstantibus. Si verò aut satis longinquè tumor semotus sit, aut quomodocunq; situs habeat, morbus vrgeat curationẽ, sequens est præstantissimum, quod fit ex

Olei antiquissimi, libris quinque.
Scorpionibus viuis, 120.
Aceti fortissimi, vnciis quatuor.

Bulliant vt crepent scorpiones. In colaturam conijce

Zaduariæ,
Gentianæ,
Dictamni, añ vnciam vnam.
Theriacæ,
Mithridatij, vtriusq; sescunciã.

Cera

Ceræ nouæ pro arbitrio.

Spicas allij tres.

Bulliant lento igni per diem vnum obturato vase. Oleum expressum cordi, loco buboni vicino, arterijs, vmbilico, dorsoq; inungat: vt sex horarijs temporibus dispergatur bubo: Aut si id non accidat, secunda inunctione consequatur sanitas. Aliter paratur ex olei libris geminis,

Scorpionibus quadraginta.

Quæ duo simul quinque horis excocta in colaturam suam accipiunt Theriacã Andromachi pro arbitratu, iterumq; binis horis bulliũt. Vsurpationis idem est modus. Hirudines & vulnuscula post cucurbitulas nobis probantur.

Reliqua ex practicorum libris notissima sunt, quæ nos piget referre. Quamobrem de ijs desistemus scribere, quibus conferti penè sunt omnes Medicorum libri.

AN IN VERBIS SIT POtentia admirabilis quæ morbos sanet.

QVEMADMODVM pestis medicamentis & Chirurgico auxilio sanaretur, & quo pacto victus ratio ægrotis nihil auxiliari posset, satis explicatum arbitramur

bitramur superioribus locis. Sequebatur vt vltimum modum curationis persequeremur, qui pertinet ad efficiendam in morbis sanitatem, in quo quæri posset, quid vtile, quid ad valetudinem consequendam inutile. Verùm hūc iam dimittimus, quoniam doceri publicè non debet. An tamen aliquis sit, operæprecium erit perscrutari. Principes Medicorum curationis partes tres fecerunt, quarum vna in diæta consistit, cæterarum altera medicamentis, altera manibus sanat. Tot illi modos curandi, non plures instituunt docere, & inducunt in animos hominum argumenta tanquàm probationes suæ opinionis. Sed nos iamdudum ab horum sententijs discessimus, & in quibusdam verbis arbitramur sanationem positam esse: quorum tractationem tanquam curandi quartum modum ad reliquos adiungimus. Ea res à veteribus sæpe deliberata multumq́; agitata fuit, vt quidam cùm modum agendi non reperirent, visis tamen obsistere non possent, superstitiosos eos dicerent, qui assentirentur. Alij autem Philosophi, præsertim platonici in re ardua diuersos modos effingerent, quamuis dissentientes à vero, & abhorrentes à Philosophica integritate. Apanus celebris author ait, quemadmodum di-

reptus animorum in ægris & Medico successionem valetudinis impedit, sic copulatam vtriusq, mentem confidentia quadam ægroti & impostura Medici efficere κατὰ συμβεβηκὸς sanitatem. Quare putat verbis nihil tribuendum: Cùm totum ex fide ægri pendeat. Sed hæc nimis crasse disseruntur. Iamblychus notationem esse indicat verbis à Dijs inscriptam, quæ nos fugiat: illis cùm sit cognita, flectat superos: Estq, hic error à vero non adeò longè semotus. Marsilium legimus in imagine caussam exquirere, quoniam verba simulacra rerum sint. Alcinous & psellus dæmonū auxilio quod verbis tacitè significamus, arbitrantur nos consequi. Sunt qui vel oratoris Magici animam eleuari existiment vt materiæ mundanæ imperare posit: vel sermonem dicant Magicum certis influentijs illigari. Quamobrem si opus sequatur, ex cœlo, non è verbis effectum esse. Hi omnes nobis deserendi sunt: obscurè autem de obscura vera caussa loquendum est, contra omnes qui à nobis dissentiunt. Exordiemur à Domino quatuor literarum qui scalæ insidens formas & οὐσίας in Iacob subiectum hominem explicat, varijs medijs vsus. Scala enim est, per quam in nos illabitur, interuallis graduum distincta, quos

magna

magna contentione Angeli sursum deorsumq; transcendunt. Primus itaq; inter ascendendum nobis notißimus est, & natura dicitur. Reliquis varia imponuntur nomina, & infinitarum rerum neq; modus vllus, neq; finis inueniri potest. Progrediemur tamē quoad possumus & tentabimus, sit ne aliqua breuis infiniti comprehensio, an de hac omnino desperare oporteat. Horizon temporis & infinitæ æternitatis: Horizon æternitatis tēporalis: Horizon mundi supersupremi, de quo Hieremiah, Et supra Iubilæum mittet radices suas: Et Sopher Amah exponit peleg elohim Male Maijm. Si igitur aliqua est infiniti perceptio, his tribus finitoribus, vtcunq; tota scalæ quæ supra naturam est, pars terminatur, definitq; in Ensoph, à quo vsq; ad hominem sunt quinquaginta intelligentiarum portæ. In his caussa inuestiganda est. Picus ait, qui denarium Arithmeticæ formalis naturamqúe primi numeri sphærici perspexerit, cognoscet quod reliquis obscuritate occultatum est, secretum quinquaginta portarum intelligentiæ, magniq; Iubilæi, & millesimæ generationis, regnumqúe omnium seculorum. Nos verò adiungimus, qui Picum assequitur, & latentes sequentium dictorum sensus tenet: Et nomen

men

men meum IEHOVAH non indicaui eis: Deus meus es tu, exaltabo te, confitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia: hunc non desiderare vberiorem disciplinā quid & cur verba quædam in nos agant. Per tres igitur finitores summos qui quinquaginta portas complectuntur, vis admirabilis in voces emanat, omnipotentiæ diuinæ radius singularis, virtus ποιητική in nos ab Angelis administris deducta. Hæc fateor nemo intelligit, qui triginta duas nobis à maioribus propositas semitas non accuratè animo comprehendit, aut in Cabala non est versatus. Illis tamen est satisfactum qui bonum studium illustri scientiæ nauarunt: cum reliquis paulò clarius agemus. Quod in quaq; re primum est, hoc consequentibus & posteris omnibus agendi potentia anteire debet. Natura in voce primum Magiam exercuit. Magia igitur in verbis præcipuè posita est. Neq; absurdè à Rabino constitutum fuit, collatione multarum rationum. antequam mundus fabricaretur, DEVM fuisse illiusq; nomen. Si autem verba rerum sunt congruentes consignationes, eadem erit huius rei ad hoc nomen, quæ alterius ad alterum, ratio, & ex Euclide, eadem rei ad rem, quæ ad verbum verbi fuerat. Infinitæ igitur substantiæ

nomen conueniet infinitum. Nulla verò planta est, in qua non poßimus finitam, & veluti circunscriptam Dei similitudinem contueri. Si quis nunc percontetur, cur in agendo herbam nomini anteponant, finitum infinito, assensum firmè sustinere non possunt, vetusque sententia tota elabitur. Sed eò se ad repugnandum moueri inquiunt, quod & quantitates sint verba, quas ab actione Philosophi semouent: & extra speciem morborum versentur, cùm tamen sua specie quiduis in agendo circunscribi soleat. Relicto iam illo quod Philosophi quidam aiunt, multi negant, quantitatibus vim ingeneratam aut potentiam nullam esse: Repugnant enim Pythagorici & Theologi quidam: hoc constituendum est, qui non aliter se posse verborum actionem frangere arbitrantur, hos neq; quid loquãtur, neq; de quo disputemus, quicquam intelligere. Ab Ensoph dicebamus, per tres finitores descendere caussam: cùm verò nulla sit in excelso loco quantitatis ratio, ecquis adeò insipiens est, vt verba tanquã ποσότητας credat agendo excellere? Quod si fixum apud illos & stabilitum esset, nos hanc cabalisticã literam malè faceremus, neq; terminaretur diuina perceptio Horizonte æternitatis temporalis. Itaq; illos im-

peritos nemō de sua opinione fortaßis depellet: Non enim in hunc laborem vt omnibus persuadeat, debet se sapiens committere: Nos autem ea magna luce circunfusa possumus agnoscere, & animos in ea intendimus, quæ neminem decipiunt: Neq; id obsistit, quòd illi putant, si susurris constet sanatio, vetulas optimè mederi, & artem Medicam non multum negocij continere. Arbor raritatis cabala est & disciplina grauißima, quam totam solus Meßiah percepit. Si quid vetulæ sonis inanibus imitantur, id nos non possumus tueri, quod illæ ex his studijs quæ nos sequimur, nō sunt consecutæ: sed vel casu vel dæmonis auxilio efficiunt, quædam pauca ex vera Magia arripiunt. Quid igitur amplius? Tacendum est, ne deuoremur ab Azazele per iudicij proprietatem. Deo enim in his silentium, Laus, vt Psalmographus canit. Mergat se quæcunque anima potest in pateram quam Deus mente impleuit, & credat se ad eum redituram, qui demisit, vt finem noscat cuius gratia nata sit. Quamobrem illud nobis stabilitum sit, verbis quibusdam perspicuas agendi vires inesse: relinqui autem disciplinam solam hanc, quæ nomina tractat, dignam sacerdotibus viris, dignam Philosophis, dignam superis & regibus.

PER-

PERORATIO.

De peste locuti sumus & curatione ad hanc accommodata, integramq́ nobis fecimus ex verò iudicandi potestatem, & id potißimum cauimus ne obsecuti amico vel præceptori, quæ ab his præscripta sunt, & quasi imperata, defenderemus contra veritatem. Eò autem breuius multa diximus, quo copiosius omnia in nostris paradoxis explicabuntur: & quod Typographus nimium festinaret. Cùm enim librum impressori promitterem, nondum initium illius constitueram. Itaq; quæ ex medijs occupationibus in chartas effuderam, ille gradatim auferebat: quod cùm diceret Typographicas rationes non aliter ferre, sinebam vt sui laboris modum teneret. Hoc autem liberius feci, quò citius nostra paradoxa, quæ easdem disputationes tractant, in apertum referentur, quibus constat horum & admirabilium aliorum quorundam dilucida explanatio.

PRIMUM LEGE, DEHINC indica, neq; sine vt mentem affectus anteuertant.

\+ +

ERRATA QVAEDAM sic corriges.

17. *a. lin.* 10. *lege illi*
21. *b. lin.* 25. *lege, fæminas, com pactiores viros*
23. *b. lin.* 26. *lege, vim*
31. *b. lin.* 21. *lege, arcana*
32. *b. lin.* 14. *lege, mortem*
42. *b. lin.* 14. *lege, cum*
43. *a. lin.* 2. *lege, confluxus*
52. *b. lin.* 1. *pro faciam, lege, taceam*
60. *b. lin.* 8. *lege, ignitam pateram*
64. *a. lin.* 7. *lege, prope*

EXPRESSVM FRANCOFVRti ad Mœnum, per Martinum Lechlerum, impensis Hieronymi Feyrabend. Anno M. D. LXVIII.

